

KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ

1966

Kiadja a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat, Budapest
VI. Gorkij-fasor 46-48.

Szerkesztő: Dr. Dénes György és Hazslinszky Tamás
Felelős kiadó: Dr. Hegedüs Gyula

Készült a KÖZDOK Rotaüzemében (Bp. VII. Dob utca 74.)
Munkaszám: K-4062/S
Felelős vezető: Varga Júlia

Az elektronikus változatot Kalicza Edina, Papné Nagy Tünde, Urbán Gabriella, Hohl Zoltán, dr. Nyerges Miklós, Steer Mihály és Szent Tamás készítette 2006-ban.

TARTALOM (előrehozva a 38. oldalról)

Dr. Dudich Endre köszöntése – 2. oldal

A Nemzetközi Szpeleológiai Unió 1. sz. körlevele – 3. oldal

A Nemzetközi Szpeleológiai Unió alapszabálya – 3. oldal

A Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszusok alapszabálya – 5. oldal

Czárán Gyula, a Bihar karsztjának feltárója (Dr. Balogh Ernő) – 6. oldal

Dr. Tulogdi János 75 éves (Csiky Gábor) – 8. oldal

KUTATÓ-CSOPORTJAINK MUNKÁJÁBÓL

Jelentés a balatonfüredi Lóczy Lajos Barlangkutató Csoport 1964. évi munkájáról (Halász Árpád) – 8. oldal

A Budapesti Vörös Meteor Barlangkutató Csoport 1964. évi jelentése (Dr. Dénes György) – 11. oldal

Jelentés a Baranya megyei Idegenforgalmi Hivatal Barlangkutató Csoportjának 1965. évi munkájáról (Vass Béla) – 11. oldal

Jelentés a Bányászati Kutató Intézet Denevér Barlangkutató Csoportjának 1965. évi munkájáról (Aradi Zoltán) – 12. oldal

Jelentés a Bp. Vörös Meteor Barlangkutató Csoport 1965. évi munkájáról és eredményeiről (Dr. Dénes György) – 13. oldal

Beszámoló jelentés a dorogi József Attila Művelődési Ház Kadic Ottokár Barlangkutató Szakkörének 1965. évi tevékenységéről (Benedek Anikó) – 14. oldal

- A Fővárosi Tanács (VTSK) Természetbarát Szakosztály Barlangkutató Csoportjának 1965. évi jelentése (Szabó László) – 16. oldal
- Beszámoló az FTC Természetjáró Szakosztályának 1965. évben végzett munkájáról (Dr. Balázs Dénes) – 18. oldal
- Jelentés az Egri Tanárképző Főiskola Barlangkutató csoportjának 1965. évi munkájáról (Tóth Géza) – 21. oldal
- Jelentés az ÉKME Barlangkutató Csoport 1965. évi munkájáról (György Péter) – 21. oldal
- Beszámoló jelentés a Miskolci Bányász SK. Természetjáró és Karsztkutató Szakosztály 1965. évi munkájáról (Várszegi Sándor – Kosiczki József) – 23. oldal
- A miskolci Hermann Ottó Barlangkutató Csoport 1965. évi jelentése (Gyenge Lajos) – 24. oldal
- Jelentés a Móricz Zsigmond Gimnázium Földrajzi Szakköre Barlangkutató Csoport 1965. évi munkájáról (Dr. Leél-Őssy Sándor) – 25. oldal
- Jelentés az MKBT Toldy Barlangkutató Csoportjának 1965-ben végzett munkájáról (Mikus Gyula) – 25. oldal
- Jelentés az oroszlanyi Denevér Barlangkutató Csoport 1965. évi munkájáról (Olasz Pál) – 28. oldal
- A Pénzügyőr Sport Egyesület Természetbarát Szakosztálya Barlangkutató Csoportjának 1965. évi beszámolója (Szilvássy Gyula) – 28. oldal
- Beszámoló a Szabó József Geológiai Technikum Barlangkutató Csoportjának 1965. évi működéséről (Szablyár Péter – Józsa László) – 31. oldal
- A székesfehérvári Ságvári Endre Gép- és Híradásipari Technikum Alba Regia Barlangkutató Csoportjának 1965. évi jelentése (Zentai Ferenc) – 34. oldal
- Jelentés a Vasútépítő Törekvés II. kutatócsoportjának 1965. évi munkájáról (Lendvay Ákos) – 35. oldal
- Jelentés a VÁROSTERV Barlangkutató Csoportjának 1965. évi tevékenységéből (Csók Rémó) – 36. oldal
- Összefoglaló jelentés a V. M. Élelmiszerkereskedelmi Szakiskola Barlangkutató Csoportjának 1965. évi munkájáról (Boda László) – 36. oldal

INHALT (előrehozva a 39. oldalról)

Rundschreiben Nr. 1. der Internationalen Speleologischen Union
 Statuen der Internationalen Speleologischen Union
 Statuen der Internationalen Speleologischen Kongressen
 Gyula CZÁRÁN, der Aufdecker des Bihar Gebirges (Dr. Ernő BALOGH)
 Dr. János TULOGDI 75 Jahre alt (Gábor CSIKY)
 AUS DER ARBEIT DER FORSCHERGRUPPEN
 21 Tätigkeitsberichte aus der Jahren 1964-65.

Társulatunk alapító elnökét DR. DUDICH ENDRE tanszékvezető egyetemi tanárt a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjává választotta. 1965. december 1-jén tartotta akadémiai székfoglaló előadását „A Duna állatvilága és problémái” címmel. Ebből az alkalomból tisztelettel és szeretettel köszönti a kiváló tudóst, a magyar barlangkutató nesztorát, Társulatunk vezetősége és egész tagsága.

NEMZETKÖZI SZPELEOLÓGIAI UNIÓ

1. sz. körlevél

1965. szeptember 16-án, a Ljubljanában (Jugoszlávia) megrendezett IV. Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszus rendkívüli közgyűlésén a részt vevő 26 ország küldöttségének vezetői 24 szavazattal 2 tartózkodás mellett elhatározta egy „Nemzetközi Szpeleológiai Unió” létrehozását.

A delegációk vezetői a Nemzetközi Kongresszusok Alapszabály Bizottságának javaslata alapján elfogadták az Unió alapszabályát és a kongresszusok új alapszabályát, melyeknek szövegét a jelen körlevél melléklete tartalmazza.

Mint hogy egyes küldöttségek vezetői úgy vélték, hogy nincs kellő felhatalmazásuk országuk barlangkutatóinak összességét képviselni, így tartózkodtak a szavazástól, ezért az a döntés született, hogy a küldöttségek vezetői ezúttal csak ideiglenes vezetőséget választanak. A végleges vezetőség megalakítására az 1969-ben Stuttgartban (NSZK) tartandó V. Nemzetközi Kongresszuson kerül majd sor. Közben minden ország hivatalosan kijelöli a képviseleti és szavazati joggal felruházott rendes és póttagját az Unió stuttgarti közgyűlésére.

Az ideiglenes vezetőség tagjaiul az alábbiakat választották meg:

Elnök: Bernard GÈZE professzor, a párizsi Agráregyetem (Nemzetközi Agronómiai Intézet) tanára (Franciaország)

Alelnökök: Gordon T. WARWICK professzor, a Birminghami Egyetem tanára (Nagy-Britannia)

Stjepan MIKULEC professzor, a Szarajevói Egyetem Műszaki Karának tanára (Jugoszlávia)

Főtitkár: Albert R. ANAVY professzor, a bejrúti Nemzetközi Kollégium tanára (Libanon)

Ezen ideiglenes vezetőség a végleges vezetőség megválasztásáig az Unió minden ügyét intézi.

Az Unió ideiglenes tagjai (az egyes országok barlangkutató szervezetei) lehetőségeikhez képest gondoskodjanak róla, hogy az Unió körlevelei akár fordításban, akár az eredeti nyelven, lehetőleg az illető országban megjelenő barlangtani folyóiratokban közzétételre kerüljenek (az alapszabály 4. g. pontja értelmében).

A NEMZETKÖZI SZPELEOLÓGIAI UNIÓ ALAPSZABÁLYA

Elfogadta a IV. Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszus közgyűlése a jugoszláviai Ljubljanában

1. §. Cél

A Nemzetközi Szpeleológiai Unió (UIS) célja a kapcsolatok fejlesztése valamennyi ország barlangkutatói között és tevékenységük összehangolása nemzetközi terv alapján.

2. §. Az Unió tagjai

a/ A Nemzetközi Szpeleológiai Unió a benne tömörült országok barlangkutatóinak képviselőjével megbízott személyek szervezete.

b/ Minden tagország barlangkutatói a számukra legmegfelelőbb módon két képviselőt választanak, akik közül az egyik az Uniónak rendes-, a másik pedig póttagja.

c/ A tagok megbízatása két közgyűlés közötti időszakra terjed ki. A tagországok delegáltjaik megbízatását annak lejártakor megújíthatják, vagy új személyeket választhatnak rendes-, illetve póttagnak. Ezt írásban kell közölni az Unió vezetőségével a közgyűlés megnyitása előtt.

- 4 -

3. §. Az Unió vezetősége (irodája)

a/ Minden közgyűlésen a rendes tagok (vagy távollétükben póttagjaik) titkos szavazással vezetőséget (irodát) választanak, melynek tagjai: elnök, két alelnök és főtitkár, aki egyúttal a pénztárosi teendőket is ellátja. A főtitkár kap felhatalmazást az Unióhoz befolyó pénzek átvételére és kezelésére.

b/ A vezetőség tagjait a tagországok által az Unióba delegált rendes- vagy póttagok közül kell megválasztani, kivéve a főtitkárt, aki – szükség esetén – nem feltétlenül a küldöttek közül választandó. A vezetőség minden tagja más-más ország képviselője kell, hogy legyen.

c/ A vezetőség tagjainak megválasztása az első fordulóban a jelenlévő tagok abszolút szavazattöbbségével, míg a második fordulóban a szavazatok relatív többségével történik. A második fordulóban szavazategyenlőség esetén az idősebb jelölt tekintendő megválasztottnak.

d/ Az elnök és az alelnökök nem választhatók meg kétszer egymás után ugyanarra a tisztségre. A főtitkár korlátozás nélkül újraválasztható.

e/ Az elnöki tisztség megüresedése esetén teendőit a rangidős alelnök látja el a legközelebbi közgyűlésig. A főtitkári tisztség megüresedése esetén teendőit a vezetőség által választott ideiglenes főtitkár látja el.

4. §. Közgyűlés – Az Unió működése

a/ Az Unió közgyűlése minden Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszus alkalmával ül össze és meghallgatja az elnök és a főtitkár jelentését az ügyvitelről. A tanácskozásokon minden ország egy szavazattal rendelkezik.

b/ Az Unió közgyűlésén a jelenlévő rendes (vagy pót-) tagok relatív többséggel választják ki a jelöltek közül azt az országot, amely megbízást kap a következő kongresszus megszervezésére. Jelölés hiányában, vagy a választott ország visszalépése esetén az Unió vezetősége új jelölést kezdeményez és levelezés útján konzultál valamennyi tagjával; a választás ez esetben a vezetőség által kitűzött határidőn belül beérkezett szavazatok relatív többségével történik.

c/ Az Unió ugyanilyen módon tanulmányoz – vagy közgyűlésen, vagy levelezés útján konzultálva – minden indítványt, amely kongresszusok közti nemzetközi konferenciát javasol a szpeleológia valamely tárgykörében, melyet a szervezésre vállalkozó országban alaposan kimunkáltak, vagy abban az országban különösen tanulmányozható. Ezek az értekezletek semmi esetre sem helyettesíthetik a nemzetközi kongresszust, amely kizárólagosan jogosult a barlangkutatást érintő kérdések összességének tárgyalására.

d/ A vezetőség kérésére, vagy a tagok legalább 10%-ának a vezetőséghez intézett kívánságára az Unió rendkívüli közgyűlésre ülhet össze, vagy levelezés útján szerzi be a szavazatokat a nemzetközi barlangkutatás szempontjából fontos kérdések legmegfelelőbb rendezése érdekében. A többség által hozott határozatok megfellebbezhetetlenek.

e/ Az Unió határoz az egyes problémák tanulmányozásával megbízott állandó vagy ideiglenes bizottságok alakításáról. Ezeknek tagja lehet minden résztvenni kívánó barlangkutató. A bizottságok a kongresszuson vagy valamely nemzetközi értekezleten történt megalakulásuk alkalmával elnököt választanak, aki az Unió előtt felelős a bizottság tevékenységéért.

A bizottságok kötelesek működésükről az Unió vezetőségét folyamatosan tájékoztatni. Ha tevékenységük nem kielégítő, vagy tárgyalanná válik, az Unió megteheti a szükséges intézkedéseket a bizottságok működésének kiterjesztésére vagy felfüggesztésére.

f/ A főtitkár a titkárság működési költségeinek fedezésére a kongresszusok és nemzetközi összejövetelek részvételi díjaiból az Unió által megszabott százalékot kap. Minden kongresszuson elszámolni tartozik a megelőző időszak kiadásairól. A közgyűlés két számvizsgálót választ – kötelezően más-más országból, melyek nem lehetnek azonosak a főtitkár országával – ezek ellenőrzik a pénzügyi gazdálkodást.

g/ Az Unió vezetősége a nemzetközi barlangkutatásra vonatkozó általános érdekű körleveleket küldhet a tagoknak. A tagok lehetőségeikhez képest gondoskodnak róla, hogy közzétegyék ezeket, fordításban vagy az eredeti nyelven, or-

- 5 -

száguk barlangkutatási folyóirataiban. Az Unió tagjai viszont folyamatosan tájékoztatják a főtitkárt mindarról, ami a nemzetközi barlangkutatást érdekelheti.

h/ Az Unió hivatalos nyelvei a nemzetközi kongresszusokéval egyezők: francia, angol, német, spanyol, olasz és orosz. A vezetőség és a tagok közötti levelezés – amennyiben lehetséges – francia vagy angol nyelven bonyolódik.

5. §. Az alapszabály módosítása és vitás esetek

a/ az Unió alapszabályának módosítására vonatkozó minden javaslatot írásban kell beküldeni a vezetőséghez, legalább négy hónappal a következő nemzetközi kongresszus alkalmával összeülő közgyűlés előtt. Ezeket az indítványokat a kongresszusokra vonatkozókkal együtt az Alapszabály Bizottság tanulmányozza és döntésre a közgyűlés elé terjeszti.

b/ A jelen alapszabály értelmezésére vonatkozó vitás esetben a francia nyelvű szöveg mértékadó.

A NEMZETKÖZI SZPELEOLÓGIAI KONGRESSZUSOK ALAPSZABÁLYA

Elfogadta az I. Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszus 1953-ban Párizsban és módosította a IV. Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszus 1965-ben Ljubljanában

1. §. Cél

A Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszusok célja a szorosabb értelemben vett barlangkutató, valamint a hozzá kapcsolódó tudományokat és alkalmazásukat érintő valamennyi tudományos, műszaki, gazdasági és jogi kérdés közös tanulmányozása és megvitatása.

2. §. Ülészakok

A Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszusok elvileg négy évenként ülnek össze a Nemzetközi Szpeleológiai Unió védnöksége alatt.

3. §. Szervező Bizottság

Az egyes kongresszusok szervezését bizottság intézi, melyet a kongresszust rendező ország választ meg.

A Szervező Bizottság az Unió vezetőségével együttműködve kidolgozza az általa szervezendő kongresszus ügyrendjét. Ezt ismertetnie kell a kongresszuson részt venni kívánó tagokkal, még végleges jelentkezésük előtt.

4. §. A kongresszus tagjai

A kongresszus tagjai három kategóriára oszlanak:

A résztvevő tagok azon személyek, akiknek joguk van részt venni a kongresszus minden rendezvényén, közleményeket küldhetnek be és megilletik őket a kongresszus kiadványai.

A levelező tagok azon személyek, akik ténylegesen nem jelennek meg a kongresszuson, de joguk van írott közleményeket beküldeni és megilletik őket a kongresszus kiadványai.

A résztvevő tagokat kísérő személyeknek joguk van részt venni a kongresszus minden rendezvényén, de nem terjeszthetnek elő közleményeket és nem kapják meg a kiadványokat.

5. §. Munkabizottságok

Az Unió által létrehozott munkabizottságoknak minden kongresszus alkalmával össze kell ülniük.

- 6 -

6. §. Közgyűlés

Minden tudományos, műszaki, turisztikai vagy sport vonatkozású kérdés megtárgyalásánál a kongresszus valamennyi szabályosan bejegyzett és jelen lévő résztvevő tagjának szavazati joga van.

Szervezeti kérdésekben a kongresszus aláveti magát az Unió határozatainak; az Unió közgyűlését a kongresszus ülészaka folyamán tartja.

7. § Hivatalos nyelvek

Hivatalos nyelvek: a francia, angol, német, spanyol, olasz és orosz. A közleményeknek minden esetben francia vagy angol nyelvű kivonatot kell tartalmazniuk.

8. §. Kiadványok

A kongresszus beszámoló jelentését, berekesztése után a lehető legrövidebb időn belül közzé kell tenni. Ez tartalmazza a kongresszuson előterjesztett közleményeket, az ezek felett elhangzott vitákat, végül általános jelentést a kongresszus működéséről.

Egy közlemény beküldése, vagy akár előadása a kongresszuson nem vonja automatikusan maga után annak a kongresszus kiadványaiban való közzétételét. A Szervező Bizottság kizárólagos joga annak elbírálása, hogy mely közlemények alkalmasak a közzétételre.

9. §. Alapszabály módosítása

Az alapszabály módosítására irányuló minden javaslatot írásban kell benyújtani a soron következő kongresszus elnökségéhez, legalább három hónappal a kongresszus megnyitása előtt.

A kongresszus elnöksége ilyenkor a megnyitás alkalmával Alapszabály Bizottság alakítására tesz javaslatot, amely megvizsgálja az indítványozott módosításokat. Ezek felett az Uniónak a kongresszus berekesztése előtt megtartott közgyűlés szavaz. Az Unió által elfogadott módosítások a következő kongresszuson lépnek életbe.

10. §. A jelen alapszabály értelmezésére vonatkozó vitás esetben a francia nyelvű szöveg mértékadó.

CZÁRÁN GYULA
A Bihar karsztjának feltárója
(1847-1906)

Most múlt 60 éve, hogy Czárán Gyula meghalt.

Csodálatos ember volt, sőt sokak, akik közelebbről nem ismerték, s nem tudhattak mélyebben betekinteni minden szépért rajongó lelkébe, egyenesen érthetetlennek tartották. Hétköznapiilag hogy is lehetne megérteni egy gazdag földbirtokost, aki ahelyett, hogy kényelmes otthonában élvezné az élet szokott örömeit, kora tavasztól a tél beköszöntéséig a havasok vadonjait járja, szinte aszkéta módjára élve. Mintha valami titokzatos belső erő űzte volna a békességes Szép keresésére, hogy hagyja el a köznapi élet tülekedését és sok hiábavalóságát, ezektől a természethez meneküljön, mely nem hízeleg, nem csal és nem hazudik soha.

De Czárán nemcsak a maga kedvteléséért járta a hegyek virágos, vagy vad sziklás, félelmetes világát. Azt akarta, hogy más is részese legyen annak a sok szépségnek, miket a természet nyújt. Ezért már akkor, mikor erre még erkölcsi támogatása sem volt, a Bihar karsztjának sok szépségére nemcsak felhívta a figyelmet, hanem áldozatos munkájával azokat hozzáférhetővé is tette.

Már nagy ilyen alkotó múlt volt mögötte, amikor közben (1891) megalakult Erdélyi Kárpát Egyesület (EKE) munkájába bekapcsolódott. Ekkor kezdődött aztán az a bámulatos odaadással végzett munkássága, melynek elismerésül 1900-ban az EKE tiszteleti tagjának választotta.

Czárán Gyula az Arad megyei Seprősön született 1847-ben. A pozsonyi gimnáziumban tett érettségét jeles eredménnyel. Budapesten és Bécsben jogot végzett. Hivatalt nem vállalt. Atyja birtokát kellett volna kezelnie, de mint a joghoz, ehhez sem volt kedve. Kedve inkább a technika felé vonzotta. Gyakran járt Pethő Gyula főgeológussal, ennek geológiai felvételein a Kodru Momában. Lehet, hogy ez ébresztette fel benne a természet iránti szeretetet s komolyabb érdeklődését a geológia iránt. Hogy ebben még alaposabb ismerete legyen, a selmecbányai bányászati főiskolába rendkívüli hallgatónak nemcsak beiratkozott, hanem szorgalmasan tanult is – természetesen nem a diplomáért.

Nőtlen maradt. Atyjának halála után (1890) örökölt seprősi birtokát bérbe adta, ő maga az Arad megyei Menyházára (Moncasa) költözött. Az itt bérelt villájában azonban csak a telet töltötte, az év többi részét imádott hegyei között. Amikor ugyanis tavasszal a hó a Bihar-hegység lábánál eltűnt, kis expedíciójával már indult, s követte felfelé a hómentes régiókat. Késő ősszel megfordítva, a hó szorította a magas helyekről fokozatosan lefelé.

Fő kutató- és munkaterülete a Bihar-hegység karsztvidéke volt, melynek elrejtett természeti szépségei Czáránig vagy ismeretlenek voltak, vagy annyira megközelíthetetlenek, hogy azokat Czárán előtt teljességgel járhatatlanoknak tartották. Az ottani havasi pásztorok pedig egyenesen kerülték ezt a vadul összerázott sziklavilágot, melyet babonás képzeletük a rossz szellemeknek légiójával is benépesített.

Szinte küldetészerűen jelent meg itt Czárán, aki a gyönyörű karsztvidék feltárásában semmi fáradságot és anyagi áldozatot nem ismert. Bámulatos munkássága ebből a senki nem járta tájból turista paradicsomot varázsolt.

Módszere az volt, hogy az arra érdemes területet először keresztül-kasul bejárta, s amikor azt így már teljesen megismerte, elkészítette a vezetendő turistaút aprólékos tervét, ennek megvalósításához csak azután fogott. Az ő útjai mindig körutak voltak, melyeken ha valaki végigment, az illető terület minden nevezetességét megismerhette. Még arra is ügyelt, hogy a körutak mentén a látnivalók fokozatosan egyre meglepőbbek legyenek.

Némely terepen azonban a félelmetesen vad, karsztos sziklavilág, az esésekkel tele tomboló patak szinte lehetlenné tette turistautak létesítését. Czárán azonban hihetetlen kitartással és bámulatos technikai leleményességgel legyőzte az akadályokat. Sziklákat robbantott, hidakat, karfákat, lépcsőket, stb. készített. Egyik-másik ilyen alkotása valóságos mestermű, mint többek között pl. a „jácob lajtorjája”, egy meredek sziklahasadékba épített 70 m magasba 345 lépcsőfokkal felvezető szilárd létrarendszer.

Czárán a nagyobb munkálatoknál 10-15 munkást is foglalkoztatott, akik között ács, bányász és kovács is volt. Ezeknek munkadíját a használt anyagok árával szinte kivétel nélkül a magáéból fedezte.

Az EKE Czáránt felkérte, hogy a Meleg-Szamos karsztos forrásvidékét tárja fel, tegye a turistáknak járhatóvá, s erre a célra 400 forintot szavazott meg. Az EKE az elkészült munkálatok átvételére bizottságot küldött ki, amely a következő jelentést tette:

„Czárán Gyula a szép vidék feltárását oly módon vitte keresztül, hogy az egyesület által megszavazott 400 forinton felül a sajátjából ezreket költött, amiként erről műszaki bizottságunk személyesen is meggyőződött.”

Czárán alkotásait hosszú volna mind felsorolni. Az említett Meleg-Szamos forrásvidéki karszt-területen (Szamosbazár) kívül ő tette járhatóvá a Galbina-patak járhatatlannak tartott mészkő szurdokát, feltárta a Csodavár barlangjait és környékét. A Meziádi-barlangnak több, mint 2 km hosszú, addig ismeretlen belső útvesztő hálózatát ő tárta fel. A Révi-barlangban és környékén is nagy munkát végzett. A Tordai- és Turi-hasadéokban is ott van önzetlen munkájának nyoma. 33 turista körútjával sok természeti szépséget emelt ki az ismeretlenségből. Kalauzában a körutak legnagyobb részénél a turistát szinte túlzott aprólékossággal lépésről-lépésre vezeti.

Sem előtte, sem utána ekkora turista kultúrmunkát soha senki sem végzett, még csak közelítőt sem. Igazán turistaapostol volt, ahogy már élete utolsó éveiben is nevezték.

Czárán széles látókörű, magas műveltségű férfi volt. A latin és görög klasszikusokat eredetiben olvasta. Anyanyelvén kívül románul, németül, franciául, angolul, olaszul beszélt. Szerette a zenét: zongorán, hegedűn, cimbalmon kitűnően játszott. Bolyongásai közben értékes természetrajzi és néprajzi megfigyeléseket is tett.

Magas, erőteljes termete, napbarnított arca, torzonborz szakállja és haja, erős vonásai első tekintetre nem hatottak megnyerően. Elrejtették a minden szépért rajongó lelket, s az arany szívet. Szerénysége, igénytelen életmódja, de másokkal szemben bőkezűsége, udvarias előzékenysége még a havasi pásztorok között is ismeretes volt. Menyházai otthonában minden karácsonykor gazdag ajándékokkal kedveskedett a szegényeknek – válogatás nélkül, mert ember és ember között nem tett különbséget, csak erkölcsileg.

Czáránnak ellenségei nem lehettek, legfeljebb irigyei. Csak ezek köréből tehették – néha élesen is – ellene azokat a kifogásokat, hogy szeretett egyes szikla- vagy cseppkőalakulatoknak, vízeséseknek, s más feltűnőbb természeti látnivalóknak bibliai, mitológiai vagy történeti vonatkozású neveket adni. De hát az ilyen nevetséges kicsinyességekkel rendszerint azok szoktak előhozakodni, akik semmi olyan munkát nem végeztek, amit egyáltalán bírálni lehetne.

Korának legjobbjai Czárán áldozatos munkásságát magasra értékelték, nagyra becsülték. Amit alkotott, maradandónak bizonyult.

Hat évtizeddel halála után a legnagyobb tisztelettel és megbecsüléssel emlékezünk erre a csodálatos, önzetlen emberre, a Bihar szerelmesére, aki egy élet munkájával feltárta és százezrek számára hozzáférhetővé tette a világ egyik legnagyobb karsztvidékét.

Dr. Balogh Ernő

DR. TULOGDI JÁNOS 75 ÉVES

Dr. Tulogdi János ny. egyetemi tanár a Magyarhoni Földtani Társulat Barlangkutató Szakosztályának egykori rendes tagja 1966. okt. 12-én töltötte be 75. életévét.

Dr. Tulogdi János Erdélyben, Tordán született 1891-ben. Főiskolai tanulmányait a Kolozsvári Tudományegyetemen végezte, ahol a Szádeczky-Kardoss Gyula professzor vezette Földtani Intézetben gyakornokoskodott, majd Budapesten Papp Károly professzornál doktorált 1925-ben földtan, ásvány-kőzetan és földrajz szaktárgyakból.

Négy esztendő világháborús szolgálat után a kolozsvári Református Kollégium természetrajz tanára lett. Mint középiskolai tanár 20 éven át, nehéz időkben, töretlen helytállással, egész lélekkel oltotta a fiatal nemzedékbe a természet és tudományai iránti szeretetet és vált az erdélyi geológus – geográfus generációk egyik tanítómesterévé. Ezen kívül, mint az Erdélyi Múzeum Egyesület Természettudományi Szakosztályának titkára és az Erdélyi Kárpát Egyesület alelnöke sokat tett a geológia és geográfia népszerűsítése érdekében. Mint Torda szülötte, az erdélyi barlangok sorában előszeretettel foglalkozott a Tordai-hasadékkal és annak barlangjaival. Neki köszönhetjük több régi érdekes barlangi felirat megfejtését és Téglási Ercsei Ferenc múlt század eleji barlangi ténykedésének megismerését is.

1943-ban a Kolozsvári Tudományegyetem magántanára, majd 1954-ben ugyanott a Bolyai Tudományegyetem Földrajzi tanszékének vezető tanára egészen 1959-ben történt nyugdíjba vonulásáig.

Köszöntjük Dr. Tulogdi Jánost, az erdélyi föld lelkes kutatóját, az erdélyi barlangok egyik legjobb ismerőjét és kívánunk neki jó egészséget, további békés munkálkodást.

Csiky Gábor

KUTATÓCSOPORTJAINK MUNKÁJÁRÓL

Jelentés a balatonfüredi Lóczy Lajos Barlangkutató Csoport 1964. évi munkájáról

A balatonfüredi Lóczy Lajos Barlangkutató Csoport 1964. január 30-án alakult meg. Taglétszáma 31 fő, ebből 14 felnőtt és 17 ifjúsági tag. Az alakuló gyűlés a balatonfüredi Pártház helyiségében volt. Részt vett a Megyei Idegenforgalmi Hivatal részéről Kővágó Antal elvtárs, aki a gyűlést megnyitotta. A csoport az Idegenforgalmi Hivatal patronálásával működik. A megjelentek között volt Kéri Gábor asztalosmester, akinek nevéhez fűződik a Lóczy-barlang felfedezése. Kéri a gyűlés tiszteletbeli taggá választotta.

A Dunántúli Napló 1964. február 29-i száma foglalkozik a barlangkutató csoport megalakulásával. Ismerteti a csoport célkitűzéseit és kiemeli munkájának fontosságát.

- 9 -

Kutató tevékenységünket a Balatonfelvidéken Lovas, Csopak, Balatonfüred, Dörgicse és Tihany területére terjesztettük ki.

Az 1964-es kutatási évre előirányzott munkáink hét témakör köré csoportosíthatók. A kitűzött feladatok teljesítésének mértékéről az alábbiakban számolhatunk be.

1. Szakmai oktatás

A csoport tagjai részére folyamatos szakmai oktatásokat rendeztünk. Az oktatást Bubics István geológus mérnök tartotta az alábbi témákról: földtörténeti áttekintés; a Balatonfelvidék földtani felépítésének rövid vázlata; a barlangok keletkezésének földtani feltételei; a barlangok felosztása keletkezésük szerint; a karszt kialakulása és morfológiája; a karsztbarlangok keletkezése. Az előadásokat vetített diafilmekkel szemléltettük. A szakmai oktatást „Az ásványok keletkezése a barlangokban” c. előadás zárta be.

2. Terepbejárás, adatgyűjtés

1964. február 16-án szakmai tereptúrát tartottunk, melynek célja a karsztos jelenségek bemutatása volt. Az egész napos kirándulás programjában a Sárkányvölgyi-hasadékbarlang megtekintése, a nagymezői karszt bejárása, a Lóczy-barlang környékének megtekintése szerepelt. Az utóbbi barlanggal

szemben találtunk egy kisebb üreget, mely jelenleg limonitos sárga agyaggal volt kitöltve. Valószínű, hogy egykori hévizes tevékenység nyomait őrzi.

1964. február 23-án egész napos szakmai tereptúrát tartottunk. A túra célja a Noszlopi-forrás körül található hasadékbarlang megtekintése volt. A hasadékbarlang középső triász mészkőben alakult ki. Ez alkalommal egy méteres szakaszt kibontottunk a hasadék alatt lévő nyílásból.

A csoport 1964. április 6-án egész napos kiránduláson vett részt. Ez alkalommal a tapolcai Tavasbarlangot tekintettük meg. A barlangban éppen a Hortolányi-csoport tartózkodott. Vízmélység méréseket végeztek és behatolást kíséreltek meg az alsó barlangrendszerbe. A két csoport meleg baráti segítséget nyújtott egymásnak a munkában. A barlang „kúszójáratát” átvizsgáltuk, de abból továbbjutni nem lehetett, mivel a végén törmelékkel volt kitöltve. A vízmérések alkalmával vízhőmérsékletet mértünk, s a legbelső ágba, a szifonnál 16-17 °C-ot észleltünk. A külső részen ugyanakkor 15 °C volt a víz hőmérséklete. Az a vélemény alakult ki, hogy a karsztvíz a hévízzel ezen a tájon keveredhet az alsó barlangrendszerben.

Utána elmentünk a Kincses-barlanghoz, ahol három órát töltöttünk a föld alatt. A barlang két ága kb. 20-25 m, további kutatása reményteljes. A baloldali ág vége kb. 8-10 m-es függőleges járattal folytatódik.

1964. április 10-én a csopaki Csákányhegyi-barlangot kerestük fel. Kitisztítottuk, felmértük és elkészítettük a terepnaplót. Jelentéktelen, kis rétegrés-barlang, melynek további kutatása nem szükséges.

1964. október 27-én Tihanyban egy gejzíres üreget találtunk, mely 4/1 szám alatt van nyilvántartva. A bejáratnál kb. 5-6 m-re törmelék zárja el a továbbvezető utat. Kutatása veszélyes, mert a mennyezetről állandóan kisebb-nagyobb kőzetdarabok esnek le. Hasonló üreg lehet, mint a tihanyi templom előtti.

A csoport tagjai 1964. november 2-án terepbejáráson vettek részt, Balatonfüred határában. A túra célja a Meleghegyen lévő állítólagos barlang felderítése volt. A Kéki-völgy Ny-i oldalán a fenyves szélén messziről feltűnik egy sziklacsoport. Itt található a barlang két bejáratával. Jelenleg csak kúszva járható, mert sok kőzettörmelékkel és földdel van kitöltve. A baloldali járat kb. 3 méter hosszú és jelenleg 50-60 cm magas, szélessége 1 méter. A jobboldali járat 1 méter széles, 40 cm magas és 3 méter hosszú. A barlang felső triász meszes, szürke földolomitban keletkezett. Nem hasadékbarlang, jelenlegi megfigyelések szerint egykori karsztforrás nyílása lehetett.

1964. november 16-án a lovasi Malom-völgyet jártuk be. A völgy forrásvidékén, a Ny-i oldalon meredek, kb. 20-30 m magas földolomit sziklák találhatók. Barlangkeresés céljából az egész területet átvizsgáltuk, de csak jelentéktelen egykori forráskürtőket fedeztünk fel. Legjelentősebb, az általunk Malomvölgyi-barlangnak elnevezett, 2-3 m hosszú, 1 m széles és 60 cm magas forráskürtő, lejtése 35-40°-os. Bontásra érdemesnek látszik. A barlang a völgy talpa felett kb. 30-40 m-re van.

3. Mérési és térképezési munkák

A Balatonfüred határában található Noszlopi-hasadékbarlangot felmértük és a terepnaplót felküldtük a MKBT-nek. A hasadékbarlang középső triász anizuszi emeletbe tehető kagylós mészkőben alakult ki.

- 10 -

70 cm széles, a bejáratnál 2 m magas, hátrafelé keskenyedő, 5 m hosszú.

A Tapolca melletti Billege-pusztai karsztforrásokról jelentést küldtünk. A források nagyon bővizűek, kb. 200 l/mp vízhozamúak. Szarmata mészkőből fakadnak.

Csopakon, a Nosztori-völgyben, a Csákányhegy peremén rétegrés barlang található. Alsó triász, felső campili lemezes mészkőben keletkezett. Egy bejárata van, hossza 4.6 m, 1.1 m magas és 2 m széles. Folytatása nincs, mivel nem karsztos barlang, kialakulásában az inszoláció játszott szerepet. A kiállított terepnaplót az MKBT-nek megküldtük.

4. Bekapcsolódás a barlangkataszteri munkába

Munkánk főleg a bevezetőben említett területre összpontosult. A csoport által talált karsztos és nemkarsztos barlangokat felmértük, lefényképeztük és a jelentést az MKBT-nek megküldtük. Csonka Ágnes tagtársnő külön megbízatás alapján jelenleg is irodalmi kutatásokat végez a megyei és a községi könyvtárban.

5. Kapcsolatok megteremtése más csoportokkal

A csoport hivatalos megalakulása előtti évben, 1963-ban kapcsolatot teremtettünk a székesfehérvári Alba Regia barlangkutató csoporttal. Távlati tervekben célunk az volt, hogy segítséget nyújtsunk a Tési-víznyelők kutatásához. A terület geológiai felépítéséről egy kisebb cikket állítottunk össze, melyet elküldtünk az Alba Regia csoportnak. Sajnos a tervezett vízfestési munkálatok elmaradtak, mert a két csoport működési területe egymástól távol esik és nehezen hangolható össze a munka.

A veszprémi barlangkutató csoporttal terveztünk táborozást a Macskalyuknál, sajnos adminisztratív nehézségek miatt ezt a táborozást nem sikerült létrehozni. Csoportunk részéről ketten meglátogattuk a Macskalyukat és tapasztalatokat szereztünk a víznyelők bontásához. A veszprémi barlangkutató csoport fáradságos és nehéz munkát folytat évek óta ennél a víznyelőnél és reméljük, hogy bámulatos kitartásuk rövidesen eredményhez fog vezetni. Példaképpül állítható a többi csoportok elé, hogy hasonló helyzetekben a kutatás reményét nem szabad feladni.

6. Feltáró kutatások

Ez évben csak kisebb feltáró kutatásokat végeztünk. Többek között a Noszlopi-hasadékbarlangot, a lovasi Boszorkány-barlangot megkutattuk. A Lóczy Lajos-barlangban felfedezett folyosószakaszt bontottuk ki. A Nagy-Teremből levezető Hosszú-folyosó aljától számítva 2 m-re, K-i irányba kb. 2 m hosszú, 60 cm magas és 1 m széles limonitos agyaggal kitöltött folyosó vezet. Tekintve, hogy a kitöltés anyaga kemény, így annak tovább bontásától elálltunk. Jelzett munkahelytől kb. 20 m-re szintén K-i irányba haladó folyosó feltárását kezdtük el. A feltárt rész 2 m hosszú, 1 m széles, magassága jelenleg nem volt megállapítható, mivel a kitöltő kőzettörmeléken, humuszos anyagot nem távolítottuk el. A Hosszú-folyosóban a teremtől kb. 40 m-re, már az előző leszállás alkalmával kb. 2 m mélységű vizet találtunk. A víz szintje 1964. május 2-ára 1 m-t apadt. Vízmozgást nem észleltünk. A víz hőmérséklete 9C° volt. Megállapítottuk, hogy az ENY-i irányba haladó, vízzel kitöltött járat tovább folytatódik. Lehetséges, hogy a kevésbé csapadékos ősz alkalmával ezt a járatot megkutadjuk.

7. Egyéb események és 1965-ös tervek

László Zoltán tagtársunk, a Balatonfüredi Vízművek vezetője a csoportot megajándékozta 19 kötetből álló Lóczy Lajos sorozattal.

A Kéki-völgyben, a Lóczy-barlanggal szemben felfedezett hévforrásbarlang megvédésére az Országos Természetvédelmi Hivatalt megkereste a Balatonfüredi Idegenforgalmi Hivatal.

A munkák tervszerű ellátása érdekében brigádokat alakítottunk. A brigádokat naplóval láttuk el, melyben az eseményeket naplószerűen vezetik.

A Dunántúli Napló 1964. április 8-i száma „Új barlangokat fedeztek fel” c. alatt foglalkozik a balatonfüredi Lóczy Lajos Barlangkutató Csoport munkájával. Megemlíti a Gyulakeszi közelében talált, eddig ismeretlen barlangrendszer, valamint a tapolcai Kincsesgödröt és a Csopaki-barlangot.

Felszerelésünk nagyon csekély, a lámpákat saját erőnkől szereztük be és a tagok öntevékenységének köszönhető a feltáró kutatásokhoz szükséges felszerelés megszerzése.

- 11 -

Az 1965. évi terveink szerint tovább folytatjuk a megkezdett terepbejárásokat. Ennek célja az idáig még ismeretlen karsztos és nemkarsztos barlangok megtalálása és felmérése. A tevékenységünk főleg Tihany, Lovas és Balatonfüred területére fog korlátozódni. Sajnos a tagság érdeklődési köre nagyon leszűkült és kb. 7-8 ifjúsági tag veszi ki részét aktívan a munkákból.

Halász Árpád

A BP. VÖRÖS METEOR BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1964. ÉVI JELENTÉSE

Barlangkutató csoportunk 1964 tavaszán, a hóolvadást kihasználva nagyszabású vízfestést hajtott végre a tornai Alsóhegyen, melynek révén egész sor hidrográfiai összefüggést sikerült kimutatnunk. A Druga-pallagi Hangyás-nyelő sóval jelzett vize az Acskó-forrásban jelentkezett és ugyanez a víz az Acskó-réti víznyelőben eltűnve a szögligeti Papkútban, illetve a Csörgő árvízi forrásban lépett ismét napvilágra. A Pócsakői-víznyelő fluoresceinnel megfestett vizét a hatodik napon a Vecsem-forrás hozta felszínre, valószínűsítve ezzel a Meteor-barlangnak ugyanezen rendszerhez való tartozását is. Eredményes volt a Bükklápai-víznyelő és a Szénhely-forrás közti összefüggés fluoresceines kontrollja is. E vízfestési munkánkról részletes jelentésünket a Tájékoztató 1964. évi 2-3. számában publikáltuk.

Február hónapban a Meteor-barlangban feltáró kutatás folyt, mely egy újabb járatszakas felfedezését eredményezte. Erről szóló jelentésünket is közölte a Tájékoztató.

Nyári expedíciónk keretében kutatótábort létesítettünk a tornai Felsőhegyen, ahol a görgői Ördöglyuk-zsombolyt kutatóink 150 m mélységig feltárták. Zsombolykutatóink egy sor addig ismeretlen zsomboly felfedezésével az Alsóhegy ismert zsombolyainak számát közel 60-ra emelték. Kutatótáborunk működött a Vecsem-forrásnál is, ahol kutatóink a medermélyítést az árvízi forrasszájig hajtották. Bába-völgyi kutatótáborunk az 1. és 4. számú víznyelők bontásán és a szögligeti Csörgő-forrás ősi szájának feltárásán dolgozott. Kutatótábort létesítettünk az alsóhegyi Pócsakői-víznyelőnél is, melynek barlangját kutatóink mintegy 50 m hosszan feltárták. Imolai kutatótáborunk az

ottani Ördöglyuk-víznyelőbarlang feltárását folytatta. Kutatótáboraink munkájáról és eredményeiről táborvezetőink jelentéseit a Tájékoztatóban leközöltük.

Az őszi folyamán az Esztramos barlangjait kutatták át munkatársaink.

Egész évben rendszeres feltáró és felmérő munkát folytattak kutatóink a budapesti Mátyáshegyi-barlangban. A Névtelen-folyosóból kiindulva sikerült feltárnunk a tőle északra, közel párhuzamosan húzódó Lapos-folyosót és Lapos-termet. A Mátyáshegyi-barlangban elért eredményeinket is publikáltuk.

A fenti kutatások mellett munkatársaink folyamatos felmérési és biológiai gyűjtő munkát folytattak az általunk kutatott barlangokban, hidrológus-vízkezőmikus brigádunk pedig az Alsóhegy forrásainak rendszeres mérésén és elemzésén dolgozott.

Kutatóink az év folyamán számos külföldi expedícióban és tanulmányúton is részt vettek, többek között Jugoszláviában, Bulgáriában, Romániában, Csehszlovákiában, Lengyelországban, Németországban, Svájcban, Franciaországban, stb. Részt vettek kutatóink a Csehszlovák Tudományos Akadémia brünni nemzetközi barlangtani konferenciáján és a bulgáriai nemzetközi barlangkutató találkozón is.

Dr. Dénes György

JELENTÉS A BARANYA MEGYEI IDEGENFORGALMI HIVATAL BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1965. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

Az 1965. év folyamán súlyponti munkaterületünk ismét Orfűn volt, ezen kívül dolgoztunk Abaligetén, Máriagyűdön és Kőlyukon.

- 12 -

Orfű

A Szárazkúti-víznyelőn keresztül folytattuk a főjáratba való bejutásra irányuló mélyítési munkánkat. Sajnos nem sok eredménye volt, mivel a jelenlegi munkaszakasznál a rányelő több ágra szakadt, de egyik ág sem járható, annyira szűkek. A szűk járatok robbantásos tágítását végeztük, de ez a munka nem gyors és kevés a látszata. Az anyag elhelyezése is nehézségekbe ütközik, mivel lent már nincsen hely, így a nyári kutatótáborban napokat töltöttünk el azzal, hogy az anyagot a felszínre szállítottuk.

Ezen a munkahelyen bevezettük a központi akkumulátoros világítást egy nagyméretű autóbusz akkumulátorral és négy világító testtel, valamint a fejtésnél vezetékes, bárhova felerősíthető védett fényforrással. A világításnak ez a módja jól bevált, időt és elemet takarítottunk meg, és nem kellett rossz levegőben dolgozni.

Abaliget

A második oldalág felmérése folyt ebben a barlangban. Sem ezt, sem pedig a teodolitos belső mérést követő külszíni felhordást nem fejeztük még be. Ezeket a munkákat a most soron következő téli táborban fogjuk elvégezni. Ezeknek a méréseknek a célja, a mesterséges bejárési lehetőségek tisztázása mellett, a tervezett üdülőkörzet és központ építkezési lehetőségeinek eldöntése a barlang feletti terepen.

A községi vízellátás érdekében folytatott vízfeltárási fúrásokban is intenzív segítséget nyújtottunk és nyújtunk még a jövőben is.

Máriagyüd

A Villányi-hegység déli lejtőin a Siklósi MGTSz hatalmas új szőlőtelepítéseit a lerohanó vizek erősen károsítják. Megvizsgáltuk annak lehetőségét, hogy a szőlő felett megépítésre tervezett övárkok az eredetitől eltérően bevezethetők-e az ott lévő barlangba, megtakarítva ezzel a hosszú levezető árkot, melyet a nagy lejtés miatt burkolni is kellett volna.

Kőlyuk

Irányításunk alatt elkészült a kőlyuki termelő karsztfúrás, mely Komló város vízellátásához napi 300 m³ ivóvizet ad. Kidolgoztunk egy beruházási programtervezetet, melyet azóta el is fogadtak és amely szerint a Melegmányi-völgy és Mély-völgy karsztforrásainak vizeire telepített vízkivételi mű Kőlyuk mellett napi átlagban 2000m³ ivóvizet ad Komlónak. Azóta folyik a kiviteli terv készítése; a kivitelező és a 2.6 milliós beruházási hitel biztosítva van. Átlagos vízhozam mellett ez a beruházás 1500 Ft-ot emészt fel m³-enként kereken, míg az országos adat 7000 Ft körül mozog, így rendkívül gazdaságosnak mondható.

A fentieken kívül közreműködtünk a Kessler Hubert által vezetett mohácsi városi vízmű ivóvízellátása érdekében végzett karsztfeltárási munkákban is, melynek eredményeként első ütemben az e munka során feltárt karsztvízzel lesz ellátva a város.

Munkaadatok:

1965. év során 2728 társadalmi munkaórát teljesítettünk. Ebbe nincsenek beleszámítva a szervezéssel, vízfeltárással teljesített munkaórák, hanem csak a barlangfeltárási munkaidők.

Vass Béla

JELENTÉS A BÁNYÁSZATI KUTATÓ INTÉZET „DENEVÉR” BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1965. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

Csoportunk 1965. II. 28-án alakult. A Társulat hivatalosan a IV. negyedévben vette fel tagjai közé.

Kutatási területünk a Táborhegyi-barlang, ahol tavasz óta végzünk megfigyeléseket és bontási munkákat.

- 13 -

1965 áprilisában a barlangi képződmények figyelése közben feltűnt a lámpa lángjának erős imbolygása. A huzat, mely a lángot mozgatta, a kövek közül jött. 5-6 órás bontás után néhány méter hosszú új szakaszba jutottunk. Az új szakasz végén az előzőhöz hasonló törmelék zárta el az utat és a résekből erős huzat jött. A bontást 1966-ban ezen a részen fogjuk folytatni.

A barlang érdekessége, hogy dolomitban képződött. Ez az oka a nagy mennyiségű törmeléknek, ami a barlangban található.

Jósvafőn augusztus 20-25-között tábort rendeztünk. A kis létszám miatt kutatást végezni nem tudtunk, ezért csak a környező barlangokat néztük meg.

Az év folyamán sok budai és pilisi barlangot néztünk meg ismereteink növelése végett.

Aradi Zoltán

JELENTÉS A BP. VÖRÖS METEOR BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1965. ÉVI MUNKÁJÁRÓL ÉS EREDMÉNYEIRŐL

Kutatócsoportunk rendszeres munkát folytatott a Mátyáshegyi-barlangban, ahol 1965 júliusában Thieme András és Parászka Péter a Kompas-ágból kiindulva eddig ismeretlen barlangszakaszt fedeztek fel, amelyet aztán Pelikán Pál vezetésével mintegy fél km hosszan feltártak és felmérték. Az új barlangrészt

Természetbarát-szakasznak neveztük el. A feltárásról Pelikán Pál a Tájékoztatóban beszámolt.

A Solymári Ördöglyuk Fehér-termének közelében Baross Gábor, Szentes György, Bajomi Dániel és társaik 120 m hosszú új üregsort tártak és mértek fel, erről Szentes György a Tájékoztatóban beszámolt.

Ugyancsak a solymári Ördöglyukban Anda Ferenc és társai rövid bontással összeköttetést létesítettek az ITE-szakasz és a Nagy-templom között, amelyeket a korábbi felmérések egymástól távol fekvőnek tüntettek fel.

A nyár folyamán Szentes György kutatótábort vezetett a Bükkbe, bejárták a Pénzpatak és Diós-patak környékének üregeit, eredményeiket Szentes György a Tájékoztatóban publikálta.

Kutatótábort létesítettünk az Alsóhegyen Szögliget térségében, ahol Révész István vezetésével a Csörgő-lyuk bontását és a Bába-völgyi feltárásokat folytatták. Simsa Péter és társai felmérték a Csörgő-lyukat és elkészítették térképvázlatát.

Frojimovics Gábor és társai a Pócsakői-víznyelőbarlang feltárási munkáit folytatták. Kósa Attila és társai újabb alsóhegyi zsombolyokat tártak és mértek fel, eredményeiket Kósa Attila a Karszt és Barlang 1965. I. és II. számaiban publikálta.

Rónai Miklós társaival folytatta az Alsóhegy összes zsombolyainak bejárását és helyének bemérését. Két évi terepmunkája és a vonatkozó irodalom feldolgozása alapján elkészítette az Alsóhegy eddig megismert összes zsombolyainak összeállítását, ezt a Tájékoztatóban folyamatosan publikálja.

Bajomi Dániel folytatta az Alsóhegy zsombolyaiban és a Meteor-barlangban biológiai gyűjtőmunkát. A begyűjtött anyag feldolgozása során Loksa Imre megállapítása szerint 3 világviszonylatban új faj és 1 új alfaj vált ismertté. Az eredményt Bajomi Dániel publikálásra előkészítette, valószínűleg az évkönyvben jelenik meg.

Szentes György feldolgozta és a Tájékoztatóban publikálja az alsóhegyi Bába-völgy közzetani és szerkezeti viszonyait.

Lustig Valéria folytatta és publikálásra előkészítette az Alsóhegy forrásainak feldolgozását. Dr. Dénes György az Alsóhegy Torna-völgyi forrásairól készített tanulmányt és azt a Karszt- és Barlang 1965. évi I. számában publikálta.

Az Alsóhegy Torna-völgyre néző, csehszlovákiai oldalában, a hegy legnagyobb forrása, a Tapolca fölött kb. 80 m-rel Rónai Miklós és társai terepbejárás során kisebb barlangot fedeztek fel, amely talán a Tapolca ópleisztocén forrásszintjét jelöli. Alaposabb kutatását 1966-ra tervezzük.

A tornai Felsőhegyen Szenthe István vezetett kutatótábort az előző évben 150 m mélységig feltárt Ördöglyuk-zsomboly továbbkutatására és megkezdték a rendkívül bonyolult üregrendszer felmérését.

- 14 -

Kutatóink egy csoportja Szentes György vezetésével a Baradla és Béke-barlangok tektonikai viszonyait kutatta. Erről készült feldolgozását Szentes György a Karszt és Barlang 1965. évi II. számában publikálta. A Baradla és Béke-barlang, valamint vízgyűjtő-területük morfológiai és genetikai viszonyait dr. Dénes György tanulmányozta, ezt a munkát 1966-ban folytatja.

Csoportjuk folyamatosan végzi a budai Mátyáshegyi-barlang újra felmérését és térképezését. A barlang főpoligonját Révész Lajos és munkatársai készítették el. A továbbiakban felmérik a Pálvölgyi-barlang legközelebb eső szakaszait is, valamint a két barlang bejárata közti felszín szakaszt, hogy mindezt egy térképre felvéve megbízható képet nyerjünk a két barlang egymást legjobban megközelítő járatainak viszonylagos helyzetéről és a két barlang összeköttetésének lehetőségeiről.

Csoportunk tagjai számos külföldi tanulmányúton és expedíción vettek részt, többek között Bulgáriában, Csehszlovákiában, Lengyelországban, Jugoszláviában, stb. Csoportunk vezetője résztvett Jugoszláviában a IV. Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszuson is.

Ezen jelentésünk csupán áttekintésül szolgál, az egyes munkák részletes eredményeit publikációinkban ismertettük.

Dr. Dénes György

BESZÁMOLÓ JELENTÉS A DOROGI JÓZSEF ATTILA MŰVELŐDÉSI HÁZ „KADIC OTTOKÁR” BARLANGKUTATÓ SZAKKÖRÉNEK 1965. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Barlangkutató szakkörünk 1965. évi munkájában a hangsúly a barlangfeltáró munkán volt.

Kutatási területeink: I. Nagy-Strázsa-hegyi Strázsa-barlang feltárása, II. Kis-Strázsa-hegyi Kis-strázsa-barlang feltárása, III. Klastromligeten a Pilisnyeregi-víznyelő bontása.

A legtöbb munkát és figyelmet a Strázsa-barlang feltárására fordítottuk, de elkezdtük a Kis-Strázsa-barlang feltárását is az ősszel, valamint Klastromligeten két hetes nyári tábort szerveztünk a már megkezdett víznyelő további bontására. A Sátorkőpusztai-barlangnál az állandó karbantartás mellett új középszinti járatrészt feltárására is sor került.

Az egyes munkahelyeken végzett kutató munkáról az alábbiakban részletesen is szeretnék beszámolni:

I. Strázsa-barlang feltárása

Ezen a munkahelyen folytattuk a megkezdett munkát. Mint már ismeretes, a Strázsa-hegy legfelső szakaszán nyíló barlangüreg feltárását az üregeket vastagon ellepő és eltömő agyagos-homokos törmelék akadályozza. Komoly erőfeszítést és szívós kitartást igényel csoportunk tagjaitól az itt végzendő munka, mivel a sok kitöltés hosszadalmassá és egyhangúvá teszi a munkát. Vasárnaponként, főleg fiatalokból verbuválódott csoportunk tagjai, komoly munkát végeztek. A tavalyi évben a munkamenet megkönnyítésének céljából elhatároztuk a lehető legnagyobb „gépesítés” bevezetését, melynek során sínpályát vezettünk a barlang erre felhasználható egész hosszán végig, melyen kézi csőrlő segítségével csillében történik a szállítás. A rakodóhelyek kiképzése során az eddigi legmélyebb ponton kerek kürtő bejárata nyílt fel, de ez a kürtő is teljesen üledékkel volt eltömődve. A két közelfekvő Sátorkő-pusztai-barlang, Strázsahegyi-barlang közös és egységes jellegének bizonyítása céljából a lefelé nyíló kürtő megtisztítását azonnal elkezdtük.

Az eleinte biztató reményeket nyújtó kürtő egy kisebb kiöblösödése után – 5 m mélységben – egészen keskeny repedésben folytatódott, amin ugyan az égő gyufa még kb. 5-6 m mélységben szabadon hullott, de mindvégig szűk repedést világított meg. A bedobott kövek hosszan tartó robaja azt bizonyította, hogy van lehetőség lejjebb kiszélesedő kürtőhöz jutni, de nem ebből az irányból.

Ezek után hozzáláttunk a belső két nagy terem fenekén lévő üledék eltávolításához. Ezzel reméljük elérni az eredeti járat fenekét, melynek követése feltétlen sikerre vezet. Reménységünk itt is beigazolódott; amikor a csodálatos aragonit kristályokkal pompázó Aragonitos-terem sziklaágyát követve kb. 1,5-2 m vastagságú üledéket eltávolítottunk, a terem sarkában kis nyílás rajzolódott ki, amin világosan kivehető a lefelé csurgó esővíz és állandó vízszivárgások nyoma. Sajnos az

idei nyár rendkívüli időjárása, tetemes csapadékmennyisége is nagyon sokszor megakadályozza a feltárást. Az őszi időszakban előbukkanó kisméretű nyelőként szolgáló kürtönyílás a sok csapadék következtében teljesen víz alá került, sőt a nagy vízmennyiség miatt a közvetlenül előtte fekvő mélyebb részeken is 30-40 cm mélységű víz állt. Itt egyelőre megakadt a munkánk, amin remélhetőleg a téli hidegebb hónapok segítenek.

Úgy érzem, ezen a munkahelyen kezünkben van a továbbjutás kulcsa, s remélhetőleg hamarosan újabb sikeres eredményről számolhatunk be. Miután ez a természeti kincsünk most is komoly rangot képvisel az ország látványosságai sorában, méltán reméljük, hogy tovább növelhetjük országunk, sőt egész Európa ezen páratlan kincsének hírét.

II. Kis-Strázsa-barlang

Az előző évek során a barlangba való bejárat kiképzésének műszaki előkészítésével foglalkoztunk. A kőbányából kb. 15 m magasságban nyíló barlangszakadék elérése objektív akadályokba ütközik. A sziklafalat függőlegessé robbantották le a kőbánya dolgozói, műszaki irányításunk alapján. Ez egyelőre megközelíthetlenné teszi a barlangnyílást. A járatokba való bejutást egy kb. 5-6 m hosszú táró behajtásával kívánjuk megoldani, mivel a hasadékrendszerű üregek belső mélysége megegyezik a kőbánya mostani talppontjával. A táró kihajtása, biztosítása a fennálló nehézségek miatt ebben az évben nem valósulhatott meg, de a megközelíthetetlen sziklafal egyelőre biztonságot nyújt az üregeket kitöltő csodálatos szépségű aragonitképződményeknek is, amelyeket avatatlan kezek így nem tehetnek tönkre. A feltárás műszaki tervei már elkészültek, s a meglévő üregek térképezése, felmérése is végéhez közeledik.

Reméljük a jövő évben – amennyiben más, jelentősebb esemény nem irányítja munkánkat máshová – itt is eredményt érünk el. Ugyanakkor csoportunk egy kisebb, 3 fős munkabrigádja a Kis-Strázsa-hegy egy másik, kisebb üregét kezdte bontani, amely összefügghet a már ismert szakaszokkal. Ősszel elkezdett munkájuk már kb. 9 méteres szakasz kitisztítását eredményezte. Nem hanyagoljuk el ezt a lehetőséget sem, hiszen a „két fontos munka” nagyobb reményekkel kecsegtet.

III. Pilisnyerg-i-víznyelő bontása

Az immár hagyományossá váló klastromligeti kutatótáborunk feltáró munkájának célja a Pilisnyerg-i-víznyelő már évek óta tartó további bontása volt. Augusztus 11-25-ig tartó táborozás során 9 munkanapot fordítottunk a víznyelő

bontására. A műszaki előkészítés, az évről-évre elzáródó nyelőszáj kinyitása után elkezdtek az eddig feltárt 15 m mély és kb. 20 m hosszú járatok további bontását. Rendkívül nehéz körülmények között, erős vízszivárgásban, a járatirány töréseit követve kellett a szűk folyosón vödörrel kihúzni a törmeléket. A 9 nap folyamán 730 vödör anyagot sikerült eltávolítani, valamint több nagyobb követ. Kb. 6 méterrel toldottuk meg a járat feltárt hosszát.

A többi napon túrákat, kirándulásokat szerveztünk. Az egyik túra alkalmával a Leány-barlang lábánál levő törmelékhalom alján erős légáramlatra lettünk figyelmesek. Megvizsgálása után arra a megállapításra jutottunk, hogy érdemes volna a törmeléket megbolygatni, lehetséges, hogy a közeli barlang egyik mellékága vagy repedése idevezet.

Amennyiben sikerül a következő évben is megszervezni táborunkat, a nyelő bontása mellett ennek a hegyoldalnak a vallatását is megkíséreljük.

IV. Sátorkőpusztai-barlang

Az eddigi járatok tisztítása, karbantartása mellett komoly feladatot jelentett fellendült „idegenforgalmunk” számára vezetést nyújtani a barlang páratlan kincseinek megtekintéséhez; 18 alkalommal 458 fő tekintette meg barlangunkat. Két alkalommal nyújtottunk segítséget komoly fotózáshoz, amikor is az MTI munkatársai, valamint a Magyar Televízió filmesei készítettek felvételeket mindkét barlangban.

Az év folyamán két alkalommal szenvedett el a barlang betörést, habár az elzárás a legtökéletesebb. Nem az ajtó kinyitásával, hanem a természetes sziklafalazat gyengébb pontjainak áttörésével jutottak be. Így alkalmunk volt a betonozás, falazás terén is további gyakorlatot szerezni.

November 28-án az időjárás okozta kényszerű szünetet arra használtuk, hogy a barlang középszinti járatait megtisztítsuk a behullott törmeléktől. Ennek során a barlang szépségekben gazdagodott, mivel sikerült továbbjutni, és szűk kürtő alján csodálatos gömbfülke tárta elénk kincseit. A talapzatot borító gipszrózsák, a fülke falát vastagon belepő szemkápráztató szépségű kristályok olyan csodálatos látványt nyújtanak a bekúszónak, hogy még a mi szépségekhez edzett szemünk

sem bírt a látvánnyal betelni. Bár nem láttuk a barlangot eredeti, 1946-os állapotában, de remélem nem túlzok, ha az akkori szépséghez hasonlítom ezt a most feltárt kis szakaszt. Barlangunk szikrázó fehér csodái mellett színesfilmre

kívánczó vörös, sárga, zöldesszürke aragonit-képződmények pompáznak, a fülkében csak 1-2 helyen lehet felállni anélkül, hogy az ember meg ne sértse a csodálatos kristályokat. A mennyezetről lógó kalcitkéreg bevonatát képező gipszkristályok csodálatos tündöklése, a gyémántlepel szépsége a legedzettebb barlangos szívét is megdobogtatja. A fáradságot nem sajnáló, a szűk járatot végigkúszó látogató nem csalódik a két kis fülke szépségében. A továbbjutás lehetőségei nem mutatkoznak ugyan, de reméljük más irányból megközelítve, az új rész idővel könnyebben megtekinthető lesz.

V. Egyéb tevékenység

Csoportunk munkáját úgy hangoltuk össze, hogy módunkban álljon az országos barlangkutatói munkába szervesen kapcsolódni. Ezt egyrészt más csoportok munkahelyeinek látogatásával, vagy azok látogatásainak elősegítésével valósítjuk meg.

Az 1965. március 15-i társulati közgyűlésen két fővel képviseltettük magunkat. Látogatást tettünk a budai Báthory-barlangnál, ahol munkával egybekötött barlangjáráson vettünk részt, 9 fővel.

A budapesti Pálvölgyi- és Mátyáshegyi-barlangot látogatta meg 4 fő. A Ferenchegy-barlangban 10 fő részvételével szerveztünk túrát. A környék barlangjait túratervünknek megfelelően szintén felkerestük: a szoplaki Ördöglyuk-barlangban 4 fő, a sárisápi Babál-barlangban szintén 4 fő, bányatúrán Csolnokon 14 fő tekintette meg a kavernarendszert, valamint a 4 napos klastromi túrán 7 fő vett részt.

A bajóti öregkői Feneketlen-barlangban mentési munkát végeztünk 6 fővel, egy fiatalos kimentésére.

Csoportunk 31 fős létszámából az ez évi munkából 20 fő vett aktívan részt. A többiek időleges távollét /egyetem, katonai szolgálat, betegség/ miatt maradtak távol.

Benedek Anikó

A FŐVÁROSI TANÁCS /VTSK/ TERMÉSZETBARÁT SZAKOSZTÁLY BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1965. ÉVI JELENTÉSE

Csoportunk munkaterülete a nagy-hárs-hegyi Báthory-barlang. Kutatásával 1961 októbere óta folyamatosan foglalkozunk. Feladataink nemcsak a barlang gyakorlati feltárására és a szükséges tudományos vizsgálatok elvégzésére szorítkoznak. A régészeti leletanyag pontos kormeghatározásával, majd ennek birtokában a kultúrmaradványok statisztikus értékelésével tudunk következtetni

a barlang ókorban és középkorban betöltött jelentőségére. Levéltári kutatásainkkal a hiányos, sokszor ellentmondó kútfőkre támaszkodva nagyrészt már sikerült összeállítanunk a barlang történetét napjainkig.

A barlang kialakulása, földtani és morfológiai adatok

A barlang felső-triász /nóri emelet/ dachsteini mészkőben oldódott ki hévizes hatásra. A mészkő vastagpados településű, dőlési iránya a bejárat közelében 63° , dőlésszöge 41° . A Hárs-hegy alapját képező tönk nagymértékben összeszabdalt, repedezett. Megjegyezendő, hogy a barlang felső járatai elérik a dachsteini mészkőre eróziós diszkordanciával települt hárshegyi homokkövet. Ezek a kisebb fülkék nem közelítik meg a mészkő-homokkő kontaktus fősíkját, hanem valószínűleg a mészkő jurától eocénig terjedő karsztosodása során keletkezett üregekbe, vagy az oligocén tenger előnyomulása folyamán kialakult abráziós barlangokba rakódott le a homokkő.

A genetikai tényezők közül elsősorban a hévíz hatását kell kiemelnünk. Természetesen itt is, mint az egyéb hasonló jellegű barlangok kialakulásában óriási szerepe volt a tektonikának. A tektonikus preformáció döntő jelentősége legjobban az 1965-ben feltárt szakaszban tanulmányozható.

A barlangra elsősorban a hévizes képződmények a jellemzők. Leggyakoribb képviselőjük a karfiol-szerű és borsóköves alakulatok. Ezek anyaga idők folyamán aragonitból kalcitá kristályosodott át. A cseppkövesedés igen kis nyomokban figyelhető csak meg, de változatos formái a méretek ellenére is szépek. A képződmények látványosságát fokozza a vasoxidtól nyert rózsaszínű, narancssárga, vöröses árnyalatuk.

- 17 -

A legfontosabb ásványos kiválások érceinkben figyelhetők meg. A vasérc megtalálható a mesterséges tömedékanyagban is, de számottevőbb szálban álló lelőhelye, ahol bányászták a XVIII. sz.-ban. A nagyfokú kiaknázás ellenére m³-számra figyelhetők meg az elhagyott tárókban. Ásványos összetétele goethit, lepidokrokit és hematit. Érceinkben elenyésző mennyiségben termésrész is előfordul.

Szpeleo-morfológiailag leggyakoribbak a hévizes formák, a kis gömbfülkétől a terem-nagyságúakig. Sok helyen kürtők, aknák és kuszodák nehezítik a közlekedést.

A barlangban nagymennyiségű kitöltés rakódott le. Anyaga a bejárat közelében humusz és kötőrmelék, a távolabbi járatokban iszap, valamint vörösgyagy.

Hidrográfiai megfigyelések

A barlangban álló, vagy folyóvíz nincs. A csepegővíz előfordulása időben és térben nem egyenletes. A barlang felett viszonylag nem nagy vastagságban elhelyezkedő kőzetrétegek áteresztő-képessége miatt a legintenzívebben csepegő helyek néhány óra, más pontok pár nap alatt „megérik” a csapadékot, hóolvadást. A csepegő vizek összhozama általában 0,1 l/perc alatt marad, de mértük ezen érték tízszeresét is /pl. 1965. májusában/.

Ásatási eredményeink

A barlang kitöltésanyaga nagy számban tartalmaz régészeti leleteket. A Bejárati-termet már teljesen megtisztítottuk a törmeléktől, amelynek vastagsága 30 m²-nyi területen átlagban 4 m volt. A kitöltés 3,5 m mélységig leletdús volt. Ezek a tárgyak a rézkortól a rómaikor kivételével minden korszak kultúráját felölelik a késői középkorig bezáróan. Itt és a barlang más termeiben ezideig feltárt rétegek arra a következtetésre vezettek, hogy a barokk-kori bányászat alatt a bolygatatlan rétegsort teljesen összedúlták, így az ásatás során a leletek nem kronológiai sorrendben helyezkednek el. A bronzkori és a hallstadti változatos agyagedények, az obszidiánból és kovából pattintott kőeszközök, valamint az ókor emberének őrlőkövei, őrlőtálai között megtalálhatjuk a középkorból ránkmaradt üvegtöredékeket is.

A felszínen 600 m²-nyi területen 0,2-0,8 m mélységig ókori „in situ” leletek ismeretesek. Szakemberek bevonásával egy tűzhely maradványait is feltártuk. Ezeket a rétegeket takarták le 100 m²-es területen 2 m vastagságban a barlangból ismeretlen időben kihordott törmelékkal. Régészeti maradványai egyeznek a barlang leleteivel. Közös eredetüket nemcsak a barlangi képződmények és vasérc-tömbök igazolják, hanem azok a cserépedények, amelyeknek egy részét a barlangban ástuk ki, több darabja viszont a felszínről került elő.

A középkori leletek értékelése kimutatta, hogy a legnagyobb életvitel egybeesik a mai Ságvári-liget mellett a XIV. sz.-ban épült pálos kolostor fénykorával.

Történelmi adatok

Báthory László pálosrendi szerzetes 1437-1456-ig volt lakója a barlangnak. A korabeli feljegyzések arra utalnak, hogy itt fordította elsőként magyarra a bibliát.

Nagy jelentősége volt az 1700-as évek bányászatának a barlang újkori történetében. Valószínűleg ekkor faragták szálkőzetbe a Tölcsér-terembe vezető Lépcsős-folyosót is. Az Öltöző elnevezésű kanyargós járatban is nagyfokú tágítási munkálatokat végeztek. Megszámlálhatatlan véső- és fúrónyom

tanúskodik a szinte emberfeletti erőfeszítésekről, a mesterséges járatok létrehozásának nehézségeiről.

Szabó József neves geológusunk leírásaiból tudjuk, hogy 1830-ban egy Tomala Nándor nevű pest-budai műáros járt a barlangban, sőt térképet is készített róla. 1847-ben Buda város tanácsa Döbrentei Gábor javaslatára az addig névtelen üreget Báthory-barlangnak keresztelte el. A század második felében Tomala kérésére Szabó József vezetett expedíciót a barlang bejárására. Sajnos a vállalkozásról pillanatnyilag csak nagyon kevesetmondó adatok állnak rendelkezésre. Szabó József rendszeresen vezetett naplóiiban és egyéb hagyatékaiban jelenleg kutatunk, hiszen a Tomala féle térképnek is az ő birtokában kellett lennie. Margó Tivadar is ezekben az évtizedekben írt le néhány különleges denevérfajt a barlangból. A sajtó tudósításaiból és útleírásokból tudjuk, hogy a fővárosi előjáróság a barlang bejáratát több ízben eltömte. A kiváltó ok egyízben valószínűleg egy részeges emberrel történt baleset volt.

- 18 -

A XX. század első felében megjelent barlangtani szakközlemények általában jelentéktelen üregként írták le a barlangot, ezért kutatásával behatóan senki sem foglalkozott. A Zugligeti Turista Egyesület 1904-ban kezdett hozzá a barlang törmelékének felszínre hordásához és a járatok kitisztításához. Báthory emlékére a barlang előtt kőtáblát lepleztek le, vasráccsal vették körül a lejárót és oltárt emeltek a Bejárati-teremben. Dr. Kadic Ottokár 1919-ben látogatta meg a barlangot és elkészítette meglehetősen nagy pontosságú térképét.

A kutatás jelenlegi stádiuma

Az április 6-i sajnálatos betörés munkánkat nagyban hátráltatta. A 10.000,- Ft. értékű műszereinket és szerszámainkat még nem sikerült pótolnunk. Létszámunk csökkenése ugyancsak gátolta a barlang feltárását.

1965-ben a Báthory-barlangban eltöltött munkaórák száma 4280 volt. A kutatási pont meghatározásánál egyre nagyobb jelentőséget kapnak elméleti úton kapott következtetéseink /tektonikai felmérés, légáramlás-mérés, morfo-genetika, kitöltés jellege stb./. A módszer eredményességét bizonyítja az az újonnan feltárt terem-sorozat, amely az Öltözőből nyílik a Kupola-terem alatt. A járat meredeken, gyönyörű hévizes képződményekkel díszített termék során vezet a barlang legmélyebb szakaszába. Pillanatnyilag a legalsó szakaszban dolgozunk, ahol két hasadék kereszteződésénél oly erős huzat tör elő, amelyet figyelembe véve és kiegészítve egyéb mérési eredményeinkből következő feltételezésekkel, valamint bizonyított tényekkel, a barlang ma ismert nagyságát minimum

kétszeresen meghaladó járatokba való bejutásra számíthatunk. Ezzel a munkánkkal párhuzamosan folytatjuk a Manyóterem törmelékének felszínre szállítását, mert csak így biztosítható a mögötte elhelyezkedő, általunk feltárt szakasz kutatása.

Évi jelentésünk természetesen nem nyújthat teljes képet munkánkról, eredményeinkről, terveinkről. Csak akkor adhatunk összefüggő beszámolót kutatási témáinkról, ha a szóban forgó szakterületen vizsgálatainkat befejeztük. Számptalan a feltáráshoz szorosan kapcsolódó probléma /pl. ércképződés, a barlang kialakulási szakaszainak egyértelmű tisztázása, biológiai és mikológiai feldolgozás, felszíni régészeti ásítás stb./ 1966-ban nagyobb létszámmal szeretnénk folytatni a feltárást, valamint tudományos vizsgálatainkat kívánatos lenne meggyorsítani, kiterjeszteni.

Szabó László

BESZÁMOLÓ AZ FTC. TERMÉSZETJÁRÓ SZAKOSZTÁLYÁNAK /VOLT KINIZSI T.E. TERMÉSZETJÁRÓ SZAKOSZTÁLYÁNAK/ 1965. ÉVBEN VÉGZETT MUNKÁJÁRÓL

Szakosztályunk 12 évvel ezelőtt alakult a karszt- és barlangkutatás szervezett művelésére, a barlangok világának tudományos megismertetésére és sportszerű kutatására.

Az elmúlt 12 év alatt a mintegy 25-30 főből álló csoport erős, tevékeny közösséggé alakult, mely sok kiemelkedő eredménnyel gazdagította hazánkat, a magyar karszt- és barlangkutatást. A hazai természetjáró és sportszerveket időközben többször átszervezték, szakosztályunk nevei is cserélődtek, de a kis barlangos gárda egysége soha sem bomlott meg.

Az 1965-ös év nem hozott „ország-világra szóló” nagy sikereket, hiszen a barlangkutatásnál még mindig nagy szerepe van a váratlan szerencsének. A tervszerű, tudatos munka azonban ez évben sem maradt eredmény nélkül, amit az alábbi beszámolóink is igazol.

I. Tudományos vizsgálatok, kutatások, adatgyűjtések

1. Keveredési korrózió

Ernst Lajos és Balázs Dénes tovább folytatták tanulmányaikat az ún. keveredési korrózióval kapcsolatban.

Ernst Lajos tagtársunknak az osztrák „Die Höhle” című barlangtani folyóiratban érdekes tanulmánya jelent meg a keveredési korrózió kémiai vonatkozásairól és néhány speciális esetéről. A tanulmány magyar nyelvű változata már szintén nyomdában van.

- 19 -

Balázs Dénes a keveredési korrózióknak a karsztos denudációs folyamatban játszó mennyiségi kihatásait és jelentőségét tanulmányozta, ezt dolgozta fel a már ugyancsak sajtó alatt álló cikkében.

2. A szpeleometria módszerei és műszerei

E témakörrel Martinovichné Buczkó Emmi tagtársunk foglalkozott. A barlangok pontos feltérképezése nagyon fontos feladat, azonban ennek módszereiről és az alkalmazandó műszereiről összefoglaló, oktató jellegű tanulmány még nem készült. Tagtársunk ezzel a munkájával – úgy véljük – nemcsak a saját szakosztályunk térképező brigádjának továbbképzését mozdítja elő, hanem az országban működő többi barlangkutató csoportnak is hasznos elméleti segítséget nyújt. A részletes tanulmány nyomdában van.

3. Barlangi meanderképződés

A barlangjáratok irányait alapjaiban a kőzet szerkezete, törései, litoklázis-rendszer határozza meg. A Szabadság-barlang kanyargós járatait tanulmányozva Balázs Dénes kimutatta, hogy a barlangi patak a felszíni középszakasz jellegű folyókhöz hasonlóan képes meandertípusú barlangjáratokat kialakítani. A megállapítás igazolására a Szabadság-barlang egyik szakaszát 1:25 méretarányban /alaprész különböző szinteken/ részletesen feldolgozták.

4. Karsztforrások radioaktivitásának mérése

Csekő Árpád munkatársunk a Vízgazdálkodási Tudományos Kutató Intézet megbízásából mérőhelyet szervezett a budapesti hévforrások radioaktivitásának vizsgálatára a Gellért-hegyi karszthidrológiai állomáson.

5. Karsztjelenségek és barlangok nevezéktani problémái

Neppel Ferenc tagtársunk a földrajzi helynevek ortográfiai problémáiból kiindulva részletes tanulmányt készített és publikált a karsztjelenségek és barlangok neveinek keletkezéséről, azok osztályozásáról, szóhasználati kérdéseiről. Részletes tanulmányának utolsó fejezete a barlangok megjelölésére

szolgáló köznevek vizsgálatával foglalkozik. A nagy érdeklődést keltő tanulmányt 1966-ban országos ankéton vitatják meg.

6. Trópusi karsztfejlődés

Balázs Dénes és Horváth Mihály indonéziai tartózkodásuk során a forróégyövi karsztfejlődés intenzitási problémáit tanulmányozták, valamint a különböző geomorfológiai és közettani feltételek mellett kialakuló karsztformákat vizsgálták. Vizsgálati eredményeiket 1966-ban publikálják.

7. A Szemplőhegyi-barlang kiépítési dokumentációja

Horváth János tagtársunk fáradhatatlan munkásságával elkészítette a legszebb budapesti barlang, a Szemplőhegyi-barlang kiépítési tervdokumentációját. A műbörkötésű díszes albumban több variációt javasol a barlangnak idegenforgalmi célokra való kialakítására, ezekhez részletes költségvetéseket is dolgozott ki. A dokumentációhoz elkészítette a barlangrendszer 1:400 méretarányú térképeit, hossz- és keresztshelvényekkel együtt, továbbá a barlangüregek elhelyezkedését egybevetette a kataszteri térkép adataival. Horváth tagtársunk a barlang feltérképezésének anyagát nyomda alá is rendezte, mely a következő évben jelenik meg.

II. Feltáró munkák

1. A Teresztenyei-barlangrendszer kutatása

Szakosztályunk 1965. évi munkatervében is első helyen a 11 éve ostrom alatt álló Teresztenyei barlangrendszer állott. Az elmúlt évben beomlott keserűtői munkahelyen a munkát szüneteltettük és a rendelkezésre álló munkaerőt a nyári ex-

pedíció során a Veszettárpás víznyelőjének kibontására összpontosítottuk. A 12 főnyi expedíciós tábor vezetője Stefanik György volt. A rendkívül csapadékos időjárás ellenére 1965. augusztus 1-15. közt 125 munkanapot teljesítettek.

A munkálatok során a töbör mélyén létesített aknával reménykeltő köves vízjáratra bukkantak. Az eredmény arra ösztönözte szakosztályunk tagságát, hogy az őszi hónapokban további hétvégi – 1-2 napos – munkatúrák során folytassák az akna mélyítését.

A korán beköszöntött tél ellenére 1965. november 27-től december 5-ig 8 fő részvételével rendkívüli kutatótábort létesítettünk Égerszögön. A nehéz fizikai munkát jelentő aknamélyítés a sziklás kőzetben jó ütemben haladt, de még nagy mennyiségű munka vár itt a kutatókra a következő évben is. A további munkák zavartalansága érdekében a kutatóknát több m³ dúcoló anyag felhasználásával gondosan kiépítettük.

2. Patkós-víznyelőbarlang kutatása

A nyári kutatótábor résztvevői bontást végeztek az elmúlt évben feltárt teraszterenyei Patkós-barlangban. Sikerült egy kis terembe bejutni, amelyből azonban csak újabb bontással lehetne továbbjutni.

3. A szentgáli Tűzköveshegyi-barlang feltérképezése

Az MKBT Dokumentációs Szakbizottságának felkérésére szakosztályunk tagsága a mostoha időjárás ellenére 1965. május 17-19. közt felkereste a Bakony-hegységben a Szentgál község melletti Tűzköveshegyi-barlangot, arról pontos térképet és fotódokumentációt készítettek.

III. Külföldi tanulmányutak, expedíciók

1. Erdélyi barlangkutató tanulmányút

Stefanik György vezetésével szakosztályunk egy csoportja 1965. augusztus második felében Erdély néhány karsztos területét kereste fel. Tanulmányozták a Tordai-hasadékot és az ott található barlangokat, majd a Békás-szoros környéki karszthegeket járták be. Itt a gyergyószentmiklósi barlangkutatókkal barlangjárásokon és feltárási munkákban vettek részt.

2. Czestochowai szimpózium

Csekő Árpád szakosztályunk képviselőjében 1965. okt. 3-7. közt részt vett a lengyel barlangkutatók Czestochowában megtartott szimpóziumán és ott a magyar barlangokról jól sikerült vetített képes előadást tartott.

3. Indonéziai expedíció

A szakosztály eddigi legnagyobb külföldi vállalkozása az indonéziai expedíció volt. Ezen a közel egy éves tanulmányúton a szakosztály vezetője, dr. Balász Dénes, továbbá Horváth Mihály vett részt.

A vállalkozásról részletes jelentés készült, ezért e helyen csak párszavas összefoglalóra szorítkozunk.

A karszt-tanulmányok során a következő helyeket keresték fel: Jáva szigetén a Kalapanunggal-karsztvidéket és a G. Sewu hegységet, az Indiai-óceánban fekvő Nusa Barung szigetét, Bali déli, karsztos félszigetét, Lombok ismeretlen déli partvidékét, Sumbawa szigetét, Dél-Sulawesi hatalmas trópusi toronykarsztvidékét, a Maluku szigetvilág fiatal korallfelszíneit és végül bejártak Szumátra sziget közepén egy több mint 100 km-es karszthegységet.

A vállalkozás során mintegy 50 barlangban fordultak meg, térképeket, vázlatokat és fotódokumentációkat készítettek róluk, közettani, morfológiai, karszthidrológiai, bioszpeológiai és szpeleoklimatológiai adatokat gyűjtöttek.

A hazahozott anyag feldolgozása közel egyéves komoly munkát igényel. Az expedíció munkáját 6000 db fényképfelvételen és 1600 m hosszú filmen örökítették meg. A megtett út hossza több mint 60 000 km, ebből 2800 km a gyalogtúrákra esik.

Dr. Balázs Dénes

- 21 -

JELENTÉS AZ EGRI TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1965. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

1964. évi jelentésünkben a nagymezői időszakos víznyelő bontásáról adtunk számot. A múlt év őszén többszöri robbantással a függőleges anyagkiszállítást biztosítottuk és az akkori végpontot jelentő elszűkülést robbantással bővítettük. Az idén sajnos kevés időt tudtunk feltáró munkával tölteni, de így is sikerült néhány méterrel továbbhatolni és a szűkületen átjutni, ahol csatlakozott a víznyelőtől a felszínen nyolc méterre található rányelő felszín alatti vízvezető járata is. Ezen kívül még három nagyobb közeli víznyelő csatlakozása várható néhány tíz méterrel mélyebben. A víznyelő feltárását megfelelő létszámú munkaerő hiánya lassítja. Nagyon szükséges lenne vízfestést végezni, amit sajnos megfelelő anyagiak hiányában múlt évben sem tudtunk elvégezni.

Tovább folytattuk az intermittáló források megfigyelését. Új feltevésem az intermittáló források működésével kapcsolatban a Magyar Földrajzi Társaság díjnyertes pályázatai között szerepel. A következőkben feltáró munkánk mellett a feltevés konkrét bizonyítását kívánom fokozatosan végezni.

Mivel kutatócsoportunk tagsága állandóan cserélődik, illetve sokszor csak időlegesen nyerhető meg a kutató munkának, az állandó tagságot és az azzal járó kötelezettséget nem vállalják, ezért szervezetileg csatlakozunk a nagyobb létszámú egri kutatócsoporthoz, de megkezdett feltáró és elméleti munkánkat szeretnénk folytatni, esetleg az ottani kutatókat is bevonni.

Tóth Géza

JELENTÉS AZ ÉKME BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1965. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

Az ÉKME Barlangkutató Csoport múlt évben is két fő területen fejtette ki munkásságát: a feltárás és a tudományos munkák területén.

A feltárás terén legjelentősebb eredményünk a Jósvafő község határában levő Kuriszlán-fői beszakadásból feltárt víznyelőbarlangba történt bejutásunk. A barlang eddig feltárt hossza 50 m, mélysége 15 m. Iránya a néhány 100 méterre fekvő Kuriszlán-fői-zsomboly felé mutat.

A feltárás jelentősége: sikerült bebizonyítani, hogy a beszakadás alatt egy reaktiválódott víznyelőbarlang-rendszer egy felső terme helyezkedik el. A rendszer régi, nem újkeletű, ezt bizonyítja az a tény, hogy a Kossuth-barlang járatával összemérhető eddig feltárt járatok jól fejlett idős cseppkövekkel vannak tele. A barlangban állandó vízfolyás van minden évszakban, amely vízfolyás jelenleg a végponton szifonban tűnik el. A szifon azonban kb. 1 méter hosszúságú, és mögötte a víz hallhatóan kisebb vízeséseken keresztül halad tovább a mélybe. A járatban időszakos huzat észlelhető.

A barlang további jelentősége az, hogy esetleg könnyű bejutást jelent a Kossuth-barlangnak a szifon utáni részébe. Ennek nagy fontosságú tudományos jelentősége lehet, amennyiben így fény derülhet a Nagytohonya-forrás szivornyarendszerére, továbbá arra, hogy hogyan és hol keveredik a meleg mélységi víz karsztvízzel.

Mivel a naptevékenységgel kapcsolatban lévő 11 éves periódus erősen csapadékos esztendeiben vagyunk, 1965-ben a Vass Imre-barlang szifonja jóformán egész évben áthatolhatatlan volt. Ezért itt a továbbjutás érdekében munkát végezni nem tudtunk.

A tudományos munkák terén következő témákkal foglalkoztunk:

klimatológiai,

hidrológiai,

föld- és kőzettani problémák.

Klimatológia:

Vizsgálataink során a hőmérséklet alakulását vizsgáltuk, barlangokban egész évre vonatkoztatva, a bejáratától a belsőbb részek felé. A Vass Imre-barlangban 5 db folyamatosan működő regisztrálóval felszerelt mérőhelyet helyeztünk el, amelyek több mint egy éve szolgáltatják folyamatosan az adatokat.

Hidrológia:

a/ Folytattuk beszivárgási vizsgálatainkat. Ennek keretén belül 10 db folyamatosan működő regisztrálóval ellátott mérőhelyet állítottunk fel, a barlang beszivárgási szempontokból érdekesebb helyein.

b/ A Lófej-forrás regisztrálása már eddig is számos érdekes mérési eredményt adott. Ezen regisztrátumok értékelése alapján sikerült a Lófej-forrás szivornyarendszere kettős periodicitását és a rendszer mechanizmusát megfejteni, és a forrás működő modelljét elkészíteni. Ily módon derült fény arra, hogy a Nap és a Hold állásával összefüggő ár-apály jelenséggel van a szivornya-hatás kapcsolatban.

c/ Megindult a Kossuth-barlang vízhozamának regisztrálása, vízmennyiség, vezetőképesség és hőmérséklet szempontjából. Az adatok feldolgozása folyamatban van. A regisztrátumok értékelését kutatóink Budapesten végzik.

Földtani és kőzettani problémák:

a/ Kutatásaink jelentős területe volt a „heliktitek” problematikája. Itt egyes problémákat megoldottunk. Nevezetesen:

- sikerült tipizálni a görbe cseppköveket szerkezeti és morfológiai alapokon,
- csoportosítottuk őket településük és előfordulási helyük szerint,
- feltártuk egyes típusok ill. csoportok képződési mechanizmusát.

Az elméletet sikerült sikeres kísérletekkel is alátámasztani, a számos megfigyelésen kívül.

b/ Megindultak a Vass Imre-barlang környezete részletes terület-földrajzi vizsgálatainak előkészületei is.

Előadások:

- Az elmúlt évben is az eddigiekhez hasonlóan a csoport minden pénteken programozott klubnapokat tartott, saját tagjai részére. A programban ismeretterjesztő vagy továbbképző előadások, úti beszámolók, film- és diavetítések szerepeltek.
- Decemberben a MTESZ rendezésében a csoport 4 előadóval nagyszerű előadást tartott, a barlangi mérés technika egyes problémáiról, ill. eredményeiről. Maucha László előadása a Nap- és Hold befolyásáról a periódikus kitörésű forrásokra, nagy feltűnést keltett.
- Részt vettünk Ljubljánában a IV. Nemzetközi Karszt Kongresszuson, ahol Gádoros Miklós és Cser Ferenc tagtársunk tartott nagyszerű előadásokat. Ugyanitt bemutattunk egy, a csoport által készített filmet. Ugyanezt a filmet hasonlóan nagy sikerrel bemutattuk Lengyelországban a télen megrendezett Szimpozionon is, amin 3 tagtársunk vett részt.

Külföldi utazások során kutatóink bejárták Olaszország, Lengyelország, Ausztria, Bulgária, Csehszlovákia, Jugoszlávia és Románia jelentősebb karsztvidékeit.

György Péter

- 23 -

BESZÁMOLÓ JELENTÉS A MISKOLCI BÁNYÁSZ SK TERMÉSZETJÁRÓ ÉS KARSZTKUTATÓ SZAKOSZTÁLY ÉVES MUNKÁJÁRÓL

Az 1965-ös kutatási évre előirányzott munkáink 3 téma köré csoportosíthatók. A tárgyidőszakra kitűzött feladatok teljesítéséről az alábbiakban a csoportosítás alapján számolunk be:

1. Feltáró kutatás

Kutató tevékenységünket az év folyamán is hagyományos munkaterületeinken, a Bükk-hegység centrumában elhelyezkedő Nagy-fennsík középső szakaszán, a Kis-fennsíkon és Bükk-szentkeresztől DK-re végeztük.

a/ A kedvezőtlen időjárási viszonyok miatt januárban, a legkönnyebben megközelíthető Kis-fennsíki munkaterületünkön kezdtük meg a munkát. Az Udvarköi-barlangtól DNy-i irányban mintegy 300 m-re, egy inaktív víznyelő és egy fiatal felszakadás megbontását abból a szempontból tartottuk célirányosnak, hogy a Felső-forrás vízgyűjtő-területének Ny-i irányból történő lehatárolására ezen pontokon lejutva kínálkozott a legjobb lehetőség. A méretei miatt Mütyüri-nyelőnek elkeresztelt aknarendszer eddig feltárt szakaszai agyaggal voltak kitöltve. Kezdetben a bontott szelvény elég szűknek bizonyult, így a

mélyítés jó ütemben haladt. A 3-ik méterben azonban az akna széles hasadékba táplált, s a bontási méretek itt 2×1 m-esre növekedtek. A törmelék mennyiségét fokozta, hogy a hasadékba felülről betápláló agyaggal eltömött kürtök elzárása, illetőleg a biztonságos munkavégzés szempontjából ezek részleges kitisztítása jelentős többletmunkát eredményezett. A jelenlegi mélység 7,5 m.

E nyelő mélyítésével egyidőben végeztük a felszakadás bontását. Itt 3 m mélységben a szelvény annyira leszűkült, hogy a további mélyítést csak tágító robbantások után tudtuk folytatni. Kb. 6 m mélységben egy 8 m hosszúságú, rendkívül szűk, kályhacsőszerű szakasz következett. Ezen átrésselődve, egyik tagtársunk 32 m-es mélységig jutott le, s itt már csak egy aránylag könnyen bontható szifon zárta el a továbbjutást. Sporttársunknak a szűk szakaszon át történő felszínre jutása azonban annyira nehézkesnek bizonyult, hogy megfontolás tárgyává kell tegyük, hogy a rendkívül nehéznek látszó kályhacső végig robbantásával, vagy pedig a Mütyür-nyelő további eltömődött szakaszainak tovább bontásával folytassuk-e a megkezdett munkát.

b/ Időnk és energiánk nagy részét a Kurtabérc környékén fellelhető Bányász-barlang 130 m mélységben feltárt Omladékos-terméből történő továbbjutás keresése emésztette fel. A mérési vázlat adatai alapján tudjuk, hogy ezen terem a lejárati aknától délre található teber alatt képződött, s a teber fenekéről nagy mennyiségű omladékot szállítottak a kürtök erre a szintre. A teremből több ponton a falak mentén lehajtott kutató aknáinkat, még a terem aljától számított 10 m-es mélységben is omladékban kellett mélyítenünk. A nagy mélység miatt a biztosítási anyagok leszállítása és ezek beépítése határtalanul nehéz feladatnak bizonyult. Nyári kéthetes kutató-táborunk alatt, 6 napos megfeszített munka árán, a továbbjutás elérhető közelségbe került. Egy hatalmas zápor azonban ekkor a nagy vízgyűjtő-területi barlang aknarendszerén lezúdulva néhány feszkét kilazítva, az omladékot mozgásba hozta, s ezzel a reménykeltő kutató-akna összeomlott. Kb. 3 hónapos munkánk veszett így kárba, s mindezeket túl csupán a külszíni felügyelet lélekjelenlétének és a jó jelzőszolgálatnak volt köszönhető, hogy a kutató-aknában lennrekedt kutatók épségben érhatték el a felszínt.

Ezt követően nem látszott célszerűnek a további feltárások erőltetése, bár még a Feneketlen-akna alatti részen, 120 m-es szintről két irányban induló eltömődött aknát találtunk, ezt azonban már csak a 66-os esztendőben fogjuk megkutatni.

A tábor második hetében a Bányász-barlangtól DDK-i irányban, 500 m távolságban fellelhető, 20 m mélységig nyitott hasadékbarlangban sikerült átbontanunk két agyaggal eltömődött szifont, a végeredményben mintegy 70 m hosszban, 50 m mélységig jutottunk le. E járatszakasz végpontján homokkal eltömött szifon zárja el a továbbjutást, amit egyrészt a deponálási lehetőség

hiánya, másrészt az újonnan feltárt szakasz nehezen járható volta miatt nem tudtuk áttörni. E ponton a további feltárás, a 25-30 m mélységek között elhelyezkedő omladékos szakaszon való átkelés nehézségei miatt, igen kockázatosnak látszik, s ezért csak mint utolsó lehetőség jöhet számításba.

- 24 -

c/ Részben a sorozatos kudarcok, részben a szakosztály tagjainak egybehangzó véleménye alapján úgy döntöttünk, hogy táborbontás után az év hátralévő részében a kutató munkát a bükk-szentkereszt területen folytatjuk. A szerencse eleinte itt sem kedvezett a csoportnak. Az akna fenekére tápláló ikeraknából időközben nagy mennyiségű kötörmelék hullott át, s ez a korábbi 28 m-es mélységet 23 m-re csökkentette. A megszaporodott kötörmelék kivödrözése eleinte szinte kilátástalannak látszott, mivel az aknarendszer törései miatt a kitöltő anyagok felszínre hozása megoldhatatlannak tűnt. Hosszas kísérletezés után azonban 10 fő láncba állításával és többszöri átemeléssel sikerült megfelelő rendszert kidolgoznunk, mellyel a törmelék kiszállítását gyakorlatilag megoldottuk. Újabb kőgörgeteg beáramlásának lehetőségét az iker-akna beömlő nyílásának beépítésével kizártuk, s jelenleg 41 m mélységben igen biztató kilátások mellett folynak a mélyítési munkálatok. Előreláthatólag a 66-os év első negyedében várható az álfenék áttörése, ami kedvező esetben Bükk-szentkeresztet újabb víznyerési lehetőséghez juttathatja.

2. Vízföldtani megfigyelések és vizsgálatok

Kutatási pontjaink környezetében állandó jellegű vízfolyások nem ismeretesek, így vízföldtani megfigyelések és vizsgálatok végzésére csak további eredményes feltárások esetén, az áramló karsztvíz övének elérését követően nyílhat lehetőségük.

3. Tudományos ismeretterjesztés

A tudományos ismeretterjesztés vonalán új tagtársaink elméleti és gyakorlati oktatásán kívül, munkánk jelentősebb eredményeiről a helyi sajtóban, illetőleg a borsodi rádióban több ízben beszámoltunk.

Várszegi Sándor és Kosiczki József

A MISKOLCI HERMAN OTTÓ BARLANGKUTATÓ CSOPORT
1965. ÉVI JELENTÉSE

1964 decemberében az Istvánlápai-barlangban elértük a 200 m-es mélységet és bejutottunk a vízszintes járatba.

1965 januárjában a további feltárás érdekében telefonhálózat kiépítésén dolgoztunk, a hegyoldalba pedig kis faházat építettünk.

Februárban és márciusban tovább folytattuk a feltárást. 210 m hosszú hágsókészletünk már kevés volt, sok időt és fáradságot vett igénybe a sok bonyolult átszerelés. A barlangot már 1300 m hosszban tártuk fel, nem számítva a sok, kisebb mellékágat.

Az idegileg és fizikailag is fárasztó munkából való kikapcsolódás céljából Dorongoson is dolgoztunk, ahol a tavaszi hóolvadás kárait javítottuk ki.

Áprilisban István-lápán vízfestést végeztünk, sajnos azonban sem a Garadnavölgyi, sem pedig a Szinva-völgyi forrásokban nem észleltük megjelenését. E hónapban még Dorongoson folytattuk a kiépítési munkát, valamint megfigyeléseket végeztünk a Vashegyi-barlangnál és az Ilona-kútnál. Itt nagyon nehéz munkánk lesz a jövő évben, mert a víznyelő ugyan nagy átmérőjű, de az alsó szakaszok hamar elkeskenyednek és többszáz m³ törmelék zárja el az utat.

Májusban a nagy csapadék miatt csak Dorongoson tudunk érdemi munkát végezni. Júniusban készültünk fel és kezdtük meg az István-lápai-barlang további feltárását.

A Bp. Vörös Meteor Barlangkutató Csoport bekapcsolódott az István-lápai-barlang feltárásába és az ott folyó munkákból mindvégig komolyan kivette részét.

Táborunkat július 10-25 között rendeztük meg, két helyen. Egy hetet a Miskolc-Tapolcai-forrás vízgyűjtő területén a VITUKI részére két kutatóakna kibontására fordítottuk, a többi időt István-lápán töltöttük. Sajnos a sok csapadék beleszólt terveinkbe, melyeknek csak kis részét tudtuk megvalósítani.

Augusztusban az Ilona-kútnál dolgoztunk, majd a Várhegyi-barlangnál kezdtünk kutatni. A barlang mélyén levő termálféltörés elérése a cél.

Szeptember végén az Istvánlápai-barlang nyugati végén egy szifon kibontásával kb. újabb 500 m-t haladtunk előre, s a barlang eddigi legszebb szakaszát tártuk fel.

Október-november hónapokban tovább folytattuk az Istvánlápai-barlang feltárását, a mellékágak bejárását, a továbbjutást akadályozó szifonok és aknák tüzetes vizsgálatát. Decemberben a felmérés és a bejárati akna bővítése indult meg.

Csoportunk ez évben 4042 munkaórát teljesített.

Gyenge Lajos

JELENTÉS A MÓRICZ ZSIGMOND GIMNÁZIUM FÖLDRAJZI SZAKKÖRE BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1965. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

Csoportunk – jellegének megfelelően – 1965-ben is kettős munkát fejtett ki.

a/ Egyrészt kisebbarányú feltáró, illetve újrafeltáró: exhumáló munkát végzett a kutatási területein,

b/ másrészt tanulmányi kirándulásokat rendezett hazai és külföldi karsztos területekre a fiatal barlangkutatók alapfokú képzése céljából.

a/ Az Országos Természetvédelmi Hivatal által jóváhagyott kutatási területeink: az Ürömi-víznyelőbarlang és a Vác melletti Naszály víznyelőbarlangja. Mindkét víznyelő időközben eltömődött bejáratát újra kibontottuk és a barlangok belsejét is bejártuk és ellenőriztük.

b/ Tanulmányi kirándulásaink során ismételten bejártuk és tanulmányoztuk a Budai hg. hévizes barlangjait /Mátyáshegyi-, Szemlőhegyi-, Ferenchegyi-, Solymári-barlangok/ és a Hétlyuk-zsombolyt.

Voltunk a pilisi Legény-barlangban és a gerecsei bajóti zsombolyokban. - Külföldi tanulmányúton voltunk a tavaszi szünetben, első ízben a Lengyel-Kárpátokban, amelynek során elsősorban felszíni – geomorfológiai jellegű kirándulásokat tettünk: a Beszkidekbe /Gorce hg./, a Pieninekbe /Dunajec-áttörés/ és a Tátrába, de több kisebb tátrai barlangot és karsztos eredetű szurdokvölgyet is megtekintettünk /Dunajec, Koscieliska-völgy/.

Dr. Leél-Össy Sándor

JELENTÉS AZ MKBT „TOLDY” BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1965-BEN VÉGZETT MUNKÁJÁRÓL

1. Szervezeti élet

Az 1963-as tanévben alakult csoportunk ebben az évben már 48 főt számlál. Tizenketten felnőttek; egyetemisták, tanárok, munkások, rendőrségi alkalmazottak stb., 17 tagunk ebben az évben érettségizik és tölti vagy töltötte be 18. életévét. Tehát csoportunk ifjúsági jellege fokozatosan megszűnik. Tekintélyes taglétszámunkat annak ellenére megőriztük, sőt növeltük, hogy az év folyamán jelentős tagrevíziót hajtottunk végre csoportunkban. Öt tagot rossz tanulmányi munkája, ötöt pedig fegyelmezetlensége és rossz munkaerőkölcse miatt távolítottunk el a csoportból. Jelen pillanatban kb. 10 fiatal jár a fenti létszámon kívül túráinkra s vesz részt feltárásainkban, akiket csupán 3 hónapos próbaidő elteltével veszünk fel a csoportba és javasolunk rendes MKBT tagoknak. Ez a módszer nagyban növelte az ifjúság körében tekintélyünket.

A Toldy-csoportot 7 tagú vezetőség irányítja; az ifjúsági csoportvezető, az 5 munkabrigád vezetője, a faliújság szerkesztője, és a műszaki-térképészeti munkák irányítója. Kéthavonként tartunk taggyűléseket és kéthetenként vezetőségi üléseket. Az utóbbiakon a közvetlen munkafeladatok, műszaki és fegyelmi problémák megbeszélése folyik. A csoport az elmúlt évben havonta jelentette meg színes, rajzos fotós faliújságját, amely az ifjúság körében nagy népszerűségnek örvend. Levelezési kapcsolatban állunk szovjet és bolgár barlangkutatókkal.

- 26 -

1965-ben 6500 munkaórát töltöttünk a föld alatt. Végh Ernő, Pálvölgyi Gábor, Szabó Gábor, Benkő Gyula fejenként 300 óra felett teljesítettek.

Az elmúlt év folyamán négy munkahelyet létesítettünk, melyek közül háromnál jelentős szerszámbázisunk van.

2. A csoport kutatómunkájáról

a/ Az említett négy munkahely közül a Mátyáshegyi-barlang tekinthető a legállandóbb, szinte „mindennapos” objektumnak. Rendszerint két brigádunk dolgozik itt minden héten, itt neveljük a csoport újoncain és jelentős feltárások fűződnek ebben a barlangban a csoport nevéhez. Február-március hónapban kemény bontási munkával /gyakran éjszakai műszakokkal/ tártuk itt fel a Színház-teremből kiindulva a 400 métert meghaladó Toldy-ágot. Az új ágban azóta is rendszeres bontási munkát végzünk, ennek eredménye, hogy későbbiek során összeköttetést létesítettünk a Meteor-ággal és a régi barlangrészt Nagytermével /az utóbbit 1965 novemberében/. Az új ágban érdekes hévizes oldások és kitöltések, épségben maradt mederszakaszok, nummuliteszek, lepusztult és

épülő cseppkőképződmények, kalcitkristálytelepek, stb. található. Pillanatnyilag egy kúszójáratban folyik a munka újabb összeköttetés reményében, és három veszélyes omlás óvatos likvidálása folyik az újabb részek feltárása érdekében.

Az ág térképét Végh Ernő irányításával kisebb-nagyobb kudarcok után 1965 novemberében készítették el csoportunk térképészei.

b/ Csoportunk az elmúlt évben két tábort létesített a Keszthelyi-hegységben lévő Cserszegtomaj községben, a hegység karsztjelenségeinek kutatására és a cserszegtomaji Kútbarlang feltárására. Júniusban 20 emberrel 17 napig, szeptemberben 7 emberrel 4 napig dolgoztunk itt. Különösen a júniusi tábor mutatkozott értékesnek. Bejártuk az egész hegységet. Felkerestük a dr. Bertalan Károly által megjelölt barlangi objektumokat. Részletesen megvizsgáltuk az összes hévizes tölciséreket, üregeket, maradványokat. Elkészítettük a Rezi-hegyen lévő Sinka-liktya és a Melegforrás-barlang térképét, valamint a Dobogótetőn lévő dolomitban alakult 38 méteres, részben beszakadásos barlang alaprajzát. Rengeteg fényképfelvételt készítettünk és mérési adatot gyűjtöttünk. Tervbevettük a környék részletes hévizes térképének elkészítését.

A munka gerincét a cserszegtomaji Szent Anna kápolna mellett lévő Kútbarlang feltárása és feltérképezése alkotta. A barlang 51 méter mélységben, 131 méter tsz. feletti magasságban nyílik és triász kori dolomitrétegek és a pannon homokkő réteg határán alakult ki az itt feltörő hévizek hatására. 1930-ban bukkantak a barlangra, kútásás alkalmával. Azóta többen látogatták; készítettek a barlangban fényképeket, vázlatokat, rendszeres kutatást és részletes leírást azonban nem igen találunk róla. Mi dr. Leél-Össy Sándor cikkére és vázlatára támaszkodtunk a munka kezdetén.

A kút mélyére való leszállást csörlő segítségével és az 51 m mélyben felépített állványzattal oldottuk meg. Az állványozást elég veszélyes, szinte akrobatikus munkával Vaszilievicc Sömjén Péter és Tóth László barlangkutatók végezték. A csörlőt a Halimbai Bauxitbánya igazgatósága bocsátotta rendelkezésünkre. Az eddig feltárt mintegy 150 méter hosszúságú labirintusrendszer több pontján áttörve több műszakos nehéz feltárómunkával, mintegy 600-650, majd később szeptemberben mintegy 750-800 méterre növeltük a barlang hosszát déli és délkeleti, majd északi irányban. Az új labirintusrendszerekben termeket is felfedeztünk. A régi szakasztól keletre induló, majd éles szögben délre, illetve délnyugatra forduló szűk, néhol rendkívül alacsony, mintegy 40 m hosszúságú Meteor-ágnak elnevezett járat hirtelen tágas, kb. 14-15 m hosszú, helyenként 4 m magas impozáns terembe torkollik, a terem padozatát vöröses csúszós agyag borítja, a falakon, kőlapokon mindenütt hatalmas telepekben ragyog a hosszú /néhol 5-8 cm hosszúságú/ tűalakú vagy csoportos gipszkristály. A terembe

vezető járatokat és magát a termet is gótikus formájú, alul elkeskenyedő, arányosan képzett homokkő oszlopok tartják, a hévizek évezredek munkájának ragyogó termékei. A fentemlített teremtől, amelyet Szabó Pál Zoltánról, nemrég elhunyt neves geográfusunkról kívánunk elnevezni, déli, délnyugati, valamint délkeleti irányban számos járat vezet. Ezekből nyílik, kb. 15 méterre a nagyteremtől, egy ősi mederszakasz, amelynek érintetlen iszaplerakódását előttünk még senki sem taposta. Ebből a levegőtlen, alacsony labirintusrendszerből, amelyet Holt-tó-nak nevezünk, egyelőre nem találtunk továbbjutási lehetőséget, mindent eltömött a finom iszaplerakódás.

A régi szakasztól északra kb. 24 méterre található a Szürke-terem, érdekes beszakadásokkal, kovásodott homokkő és konglomerát rétegekkel, limonitképződményekkel. Innét több járat vezet északra és keletre. A Szürke-terembe vezető járattal párhuzamos kb. 14-15 m hosszú, szűk folyosó, a Medikus-ág végén található a 12 m hosszú 10 m széles Toldy-terem, mély, tölcészerű, dolomitporral, törmelékkel eltömött üregeivel, amelyekből talán egy alsóbb szakasz nyílik majd meg

- 27 -

előttünk. A szeptemberi rövidebb időtartamú kutatótábor idején, ebből a teremből kiindulva kb. 55 méter hosszúságú, északkeletre induló, majd északnyugati irányba forduló járatot fedeztünk fel. Ugyanekkor bontottuk meg a kút másik oldalára, északi irányba forduló járatrendszer is, amelyben csodálatosan szép, öklömnyi nagyságú csoportos gipszkristályokra bukkantunk.

A fent leírt barlangjáratokból, termekből számtalan vízszintes járat indul, amely szinte áttekinthetetlen, bonyolult labirintusrendszerre teszi a barlangot. Ezért van az, hogy bár az első feltárási naptól kezdve mértünk és térképeztünk, mégis csupán a főjáratok egy részét térképezhettük fel a nagyobb termekkel. A jelenlegi – Végh Ernő és Káplán Tibor kutatók által – pontosan feltérképezett járatszakasz hossza mintegy 250 m. Ez szerény számítások szerint is kb. csak egyharmada az eddig feltárt barlangnak. Megemlítem, hogy a régebben felfedezett barlangrészben lévő két 8 illetve 7 méter hosszúságú termet Lovassy- illetve Helikon-teremnek szeretnénk elnevezni. Lovassy a keszthelyi Balaton Múzeum megalapítója volt. Egy régebbi megállapodás szerint az egész barlangot az 1965 áprilisában elhunyt Dr. Dornyai Béláról kívánjuk elnevezni.

A barlangban számos fotót készítettünk, a felhozott iszap- és agyagminták, kövületek laboratóriumi vizsgálata folyamatban van.

Ami a sokféle megkövült növényi kéreg, törzs és ág maradványt illeti, ezek egyesek szerint a triász kor végén kialakult szárazulat idejéből származnak.

A barlangban több kutató egybehangzó véleménye szerint gipsz, barit, kalcit, limonit és markazit található. Magam baritot csak igen kis mennyiségben észleltem.

c/ 1965 tavaszán, április hónapban 12 napig dolgoztunk 13 emberrel a Bükkben, a pénzpataki rendszerhez tartozó Diósi-víznyelősor 3-as számú nyelőjében, mint a Budapesti OSC természetjáró-barlangkutatók vendégei. Napi 10-12 órás, zord időben végzett munka során mintegy 18-20 métert haladtunk a nyelő belsejében aránylag széles, négykézláb járható, végig szálkőben alakult járatot hagyva magunk után. Ezt a munkát is szeretnénk folytatni, bár a továbbkutatás egyre bonyolultabb technikai megoldásokat és egyre több embert igényel.

d/ 1965 novemberében fogtunk hozzá a Budapesti OSC természetjáróival együtt a Pilis-hegységben, Csobánka határában, a Macska-völgyben nyíló Macska-barlang víznyelőjének feltárásához. Pillanatnyilag a belső barlangteremben felhalmozódott törmelék eltávolításán dolgozunk. Remélhetőleg még ebben az évben eljutunk az évekkel ezelőtt, Meteor barlangkutatók által már kibontott és újra eltömődött kacsaringós járatig, amelynek ezideig meg nem bontott köelzáródása rejtheti az évenként lezúduló nagy víztömegek „csodálatos” eltűnésének titkát. Ezt a munkát 2-3 brigáddal a tavaszig kívánjuk folytatni. Párhuzamosan térképezési munkát végzünk a barlangban és a terepen.

3. Barlangkutatóink szakmai továbbképzése

Az elmúlt évben sokat fejlődtek kutatóink a karszt- és barlangkutató tudományos alapismereteinek elsajátítása terén. Tavasszal 8 előadásból álló tanfolyamot szerveztünk, amelyen a karsztmorfológiai alapismeretekből dr. Dénes Györgytől hallott előadásokat csaknem az egész tagságunk. Emellett térképezésből, kötélmászásból és elsősegélynyújtásból is hangzottak előadások, illetve szerveztünk gyakorlati foglalkozásokat. A második félévben arra helyeztük a fősúlyt, hogy minden aktív barlangkutatónkat megtanítsunk mérni, műszereket használni és térképezni. Ebben a munkában Végh Ernő ifjúsági vezetőnk és Káplán Tibor műegyetemi hallgató lelkes oktatómunkájára támaszkodtunk. Jelenleg 9 tagunk tud megfelelő színvonalon mérni és térképezni. Nagy problémát jelent, hogy nem áll rendelkezésünkre megfelelő számú és minőségű műszer, mérőeszköz. Most végző negyedikesünk közül 5 tagunk szeretne geológiai vagy geográfiai szakon továbbtanulni.

Mikus Gyula

JELENTÉS AZ OROSZLÁNYI „DENEVÉR” BARLANGKUTATÓ CSOPORT MUNKÁJÁRÓL

I. Taglétszám

Kutató csoportunk 1965. év elején kezdte meg munkáját 4 taggal, és az év végére 15 főre gyarapodott /4 diák és 11 felnőtt/.

II. Felszerelés

Felszerelésünket az Oroszlányi Szénbányászati V. jóvoltából szereztük be.

III. Működési kereteink

Összejövetelek: Csütörtök esti összejöveteleinket a következő programpontok szerint tartjuk meg:

a/ társulati és csoport hírek

b/ kutatómunkánk eredményei

c/ további munka megszervezése

d/ folyóiratok és tájékoztatók, valamint szakkönyvek ismertetése és a nyert tapasztalatok megbeszélése.

Barlangjárás: Az 1965-ben többször jártunk a Mátyáshegyi-, és a Pálvölgyi-barlangban.

Kutatótábor: Július 12-18-ig 8 fő részvételével tartottuk kutatótáborunkat a bódvaszilasi Vörös Meteor-barlangnál. Feladatunk az volt, hogy a barlang régi bejárata helyett biztonságos bejáratot létesítsünk. Először a barlang víznyelőit hoztuk rendbe, majd megkezdtük az új bejárat külszíni előkészítését. Sajnos az egy hetes tábor rövidnek bizonyult és nem tudtuk végrehajtani feladatunkat. Egy robbantással befejeztük ideiglenes munkánkat, melyet 1966-ban tovább szeretnénk folytatni.

Munkatúrák:

1. Csáki-vári-barlangnál 3 hónapon keresztül 8 fővel, 510 munkaórával eredménytelenül kutattunk és ezért itt abbahagytuk munkánkat.

2. Nagytisztai-víznyelő; itt folytatta a csoport a munkáját 5 hónapon keresztül 1100 munkaórával, 13 fővel. A barlang feltárása továbbra is folytatódik, biztató körülmények között és nagy lelkesedéssel.

Olasz Pál

A PÉNZÜGYŐR S.E. TERMÉSZETBARÁT SZAKOSZTÁLYA BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1965. ÉVI BESZÁMOLÓJA

Mint ismeretes, a Tornaszentandrási Mészköbányának Esztrámos-hegyen működő munkahelyén van a Rákóczi-barlangcsoport, amelyben több ízben is sikeres feltárást végzett Sport Egyesületünk barlangkutató csoportja.

Az Esztrámos-hegy tetején, a bányaművelés legfelső szintjén lévő barlangot a Természetvédelmi Hivatal 1964-ben védetté nyilvánította. Sajnos, a barlang megfelelő lezárásának kérdése megnyugtatóan nem oldódott meg és így egy évvel a felfedezés után, a rongálódások következtében, a legszebb képződmények nagy része elpusztult. Bár a bánya vezetősége mindent megtesz a barlang megvédése érdekében, a bánya berendezésére felügyelő őr éberségét kijátszva, a felelőtlen elemek bejutnak a barlangba és a legszebb képződményeket letörik. A hatalmas méretű barlang, amely két nagyobb teremből és az azokat összekötő kisebb járatokból áll sajnos a pusztulás képét mutatja. Ebben a részben sem 1964-ben, sem 1965-ben a nagymérvű és nagyméretű cseppkövesedés miatt tovább jutni nem tudtunk. Ez a barlang a bányaművelés irányába beleesik.

A barlang védetté nyilvánítása kapcsán, a bányaművelés csak egy bizonyos távolságig közelítheti meg a barlangot. Mégis elkerülhetetlen, hogy az előírt mennyiségű robbanóanyag használata mellett is az igen gyakori robbantások kö-

- 29 -

vetkeztében, a képződmények ne repedezzenek meg, illetve a már megrepedt képződmények, a gyakori rázkódtatások következtében ne halmozódjanak át. Ennek következtében a barlangban, a robbantások ideje alatt tartózkodni veszélyes és tilos.

A múlt évben, a bánya VII. szintjén, a volt vasbánya egy elhagyott tárójából kiindulva, tavas barlangot találtunk. Két tó van egymás mögött, ahol 11-14 méteres vízmélységet is mértünk. A víz alatt több oldaljárat kiindulása látható. Az a kérdés, hogy a tó víztükre és a Bódva vízszintje között milyen nagy az eltérés? Ha a Bódva vízszintje lényegesen lejjebb lenne, úgy remény lenne arra, hogy a barlang és a volt vasbánya vízzel elöntött kutatóvágatát vízszintsüllyesztéssel az ott lévő víztől mentesítve, további feltáráásokat végezhetnénk. Felkérésünkre, 1965 augusztusában, Varga Magdolna, a geodézia tanszék tanársegédje /ezúton is köszönetünket fejezzük ki fáradságáért/ szintezési méréseket végzett. Megállapította, hogy a barlangban levő tó víztükre

és a Bódva zsilip feletti duzzasztott vízszintje megközelítőleg ugyanazon a szinten van, így a továbbjutásra más lehetőséget kellett keresnünk.

Hogy az egyes barlangrészek között az összefüggést, illetve a kerülő járatokat megtaláljuk, a volt vasbánya elhagyott táróit át kellett vizsgálnunk, ami nem volt könnyű és veszélytelen feladat. A volt vasbánya táróinak nagy része ugyanis az idők folyamán már beszakadt, a megmaradt tárók átvizsgálása az összedőlt és korhadt ácsolatok miatt igen körültekintő, figyelmes munkát igényelt. Ebben a munkában nagy hasznát vettük Bartók András kutatótársunknak, illetve sziklamászási tudományának. Nem egyszer, a volt vasbánya függőleges légaknáján keresztül lehetett csak egy felsőbb szintre feljutni. A korhadt, düledezett ácsolatba kapaszkodni nem lehetett, így alpinszegek használatával, megfelelő biztosítás mellett 25 métert mászott fel függőlegesen, majd a maga után felhúzott kötélhágcst kellőképpen megerősítve, lebocsátotta számunkra.

Ugyancsak a VII. szinten egy régi táróból kiindulva a bánya egy új vágatot hajtott be, ahol új nagy gurító került megépítésre. Ezen a gurítón keresztül juttatják le a felsőbb szinteken bányászott mészkövet, amelyet csillékbe engedve, közvetlenül a zúzdába, illetve a vagonokba szállítanak. Ennek az új vágatnak a behajtásakor, a vágat végén, hasadék nyílt meg, amelyen keresztül szinte sívítva tört fel a légáramlat. 8 métert leereszkedve törmelék kúpra jutunk, amely enyhén lefelé halad kb. 10 métert, amikor egy egyenlő oldalú háromszög alakú nyílássá szűkült össze a járat, amelyet a könnyebb közlekedés céljából kirobbantottunk, úgy hogy kb. 1,5 x 2,0 méteres nyílást kaptunk. Egyéb szempontból is kívánatos volt ennek a résznek a kibővítése, amelyről a későbbiekben még említést teszek. Ebben a barlangban is több helyen megtaláltuk a karsztvízszintet.

Egyes helyeken több méter átmérőjű – kútszerű – más helyen 2-3 méter széles és kb. 50 méter hosszú, csodálatos cseppkövekkel díszített, csónakkal járható tavat találtunk. A barlang egyik részében egymás után sorozatosan elhelyezkedő 20-30 méteres kürtő, illetve aknasor áll, amelyek megmászsása után lehet csak tovább jutni, mivel átraverzálásra a széles járat nem alkalmas. Ezért az új szakasz nagyon nehezen járható. A fáradságért azonban bőségesen kárpótolnak a falakat és a földet borító színpompás borsókövek, tükristályok és az igen gazdag, különböző alakú és formájú hidrotermális képződmények stb. Az eddig feltárt barlangrész iránya a beszámolóim elején említett tavas barlang felé tart és minden remény megvan arra, hogy a két barlang között az összeköttetést mielőbb megtaláljuk. Ennek az új barlangnak a bejárt hossza meghaladja kb. az 500 métert.

A felmérést Ambrus Gábor, Kalinovits Sándor, Szloboda Ferenc és Szilágyi Péter megkezdték, azonban az idő rövidege miatt azt befejezni nem tudták.

Meg kell még emlékezni legifjabb kutatótársunkról, Tóth Gyuláról, aki először vett részt ilyen nehéz feltáró munkában és abban, a körülményekhez képest, nagyszerűen megállta a helyét. Minden munkából lelkesen kivette a részét.

A beszámoló elején említett két tavas barlangot összekötő járatban a függőleges, kb. méteres hosszúságú sztalaktiton furcsa ránövéseket tapasztaltunk. A sima hengeres, illetve inkább répa alakjára emlékeztető sztalaktitok két szemben lévő oldalán tarajszerű kinövést láttunk. Az egymás mellett lévő sztalaktitokon egy bizonyos égtáj szerint mindig ugyanazon az oldalon volt a képződmény. A tarajszerű képződmény mindig a járat, azaz a léghuzat irányában volt. Az ilyen tarajszerű képződmény keletkezésének az okát több régebbi megfigyelés összesítése magyarázza meg.

A sópermet kamrában tengervizet gyorsan forgó lemezekon köddé alakítjuk át. A ködszemcsék 2-30 mikron átmérőjűek, ezért sokáig lebegve maradnak a 98-100 %-os relatív légnedvességi térben és csak lassan ülepsznek le. Ezzel a módszerrel vizsgáljuk a tengeri levegő hatását a fémekre: 15 percig sóködöt állítunk elő; 45 percig pedig a lecsillapodás tart. Ez az egy aktus aztán napokon keresztül megismétlődik az automatikus vezérlés segítségével.

- 30 -

A leülepedő ködszemcsékre éppúgy vonatkozik, mint a gázokra a térben a Brown féle mozgás. De amikor a ködszemcsék a tér falához érnek, akkor egy érdekes megfigyelésnek lehetünk a tanúi: a ködszemcsék nem egymás mellett helyezkednek el, mint ahogyan a nagyszámok valószínűségi számítása adja meg, hanem egymástól csak bizonyos távolságban tudnak leülepedni és ott azonnal egy kis sókristályt alkotnak. A következő ködszemcsék már csak a sókristályra telepedhetnek rá, és így rengeteg apró sókristály keletkezik, amelyek mind különálló egységek. Annyira különállóak, hogy még a szigetelő lemez ellenállását sem változtatják meg, ez pedig várható volna a jó áramvezető képessége következtében. Tehát a sókristályoknak olyan töltésének kell lennie, amely a lebegő ködszemcsét magához vonzza. Itt az is feltételezhető, hogy a lebegő sópermetben a sókristály képezi a köd magját, hiszen a lebegési idő alatt minimális párolgás elég, hogy teljesen telített oldattá váljon a folyadék és ezáltal a kristály felületek még jobban vonzzák egymást.

De hogyan keletkezhethet zárt térben más potenciál, mint amit a tér fala képvisel? Rayleigh tanulmánya adja meg a választ. Ő ugyanis azt tapasztalta, hogy a levegőben a vízcsepp szabadon esve 6 milliméternél nagyobb átmérőjű nem lehet, mert a csepp alja a légnyomás következtében behorpad, ezáltal a közepe elvékonyodik, és a vízcsepp szétesik különböző méretű cseppekre, amelyek

között mikron rendű cseppek is vannak. Ezeknek a töltése már más, mint az eredeti vízcseppnek. Tételezzük fel, hogy az eredeti vízcsepp töltése pozitív, akkor a nagyobb cseppeké pozitív, a mikron nagyságrendű cseppeké pedig ugyanakkor negatív. Így már érthető, hogy a sópermet köd azért nem ülepszik szorosán egymás mellé, mert az előbb leülepedett és kristályosodó kiálló kristályhoz elektromos potenciál energia is vonzza.

Most térjünk vissza a barlangjárathoz. A tarajos sztalaktitok mellett van a „Cseppkövek kútja”. Ez egy 80 cm magas, 20 cm átmérőjű sztalagmit oszlop, amelynek a tetején négy bemélyedés van, amelyet a csepegő víz vájt ki. A hegyen átszivárgó víz teljesen telítődik kalciummal. A barlang tetejéről sűrű csepp alakjában zuhan mintegy 50-60 métert, a cseppköoszlop tetejére, ahol szétporladva a mikron nagyságrendű ködpára, a barlang falától ellentétes potenciált nyer. Ez a jelenség már a levegőben is megtörténik, mivel az esés magassága és a csepp nagysága következtében a vízcsepp széthullása megtörténik a nagyobb cseppek esetében. Ez az érdekes jelenség játszódik le a „Cseppkövek kútja”-nál, hol a karbid lámpákat igen gyorsan tudjuk feltölteni vízzel. Ezért is kapta nevét ez a hely.

De most kövessük az ellentétesen feltöltődött mikron nagyságrendű páracsepp útját. Pár méter után, a huzat jóvoltából, eléri a második tavas barlang termét, ahol a bejáratnál sorakoznak a tarajos sztalaktitok. Az átrepülő páracseppek a sztalaktit oldalánál gyorsan haladnak el és a bevágódásuk is erős, azért nincs idejük a cseppkövön a kristályélek és a vonzás szerint elhelyezkedni, ezért a sztalaktitot itt csak nedvesítik és sima falként, a sztalaktit átmérőjét növelik.

Ha a szél irányából nézzük a sztalaktitokat a cseppkö előtt és mögött a légáramlat turbulens mozgást vesz fel, a sebessége lelassul, és a páracsepp hosszabb ideig tartózkodik a szélárnyékos helyen és így van ideje, hogy a potenciáljának megfelelő helyre, a kiálló kristályélre, rakódjon le.

Érdekes, hogy az élő ferde cseppköveken nem folyik víz, de közelében mindig a magasból lecsepegő vizeket találunk. Itt huzat nincs, a mikronrendű telített ködszemcsék a kristályokon helyezkedhetnek el és mivel az első kristály a falon tetszőleges tengellyel alakulhat ki, a következő ködpára is csak ezek szerint kristályosodhat. A ködszemcse nem csak tiszta kalcitot, hanem más oldott anyagot is tartalmazhat és így a növekvő ferde cseppkö-kristály rácsszerkezetébe beépülve, a kristályt eltorzítja. A következő ködpára szemcsék már csak e szerint kristályosodhatnak tovább, tehát a cseppkö elhajlása más lesz; azaz tovább görbül. A tiszta fehér kalcit cseppkövek ferdén nőnek az első kristály iránya szerint, a színesek – amelyek idegen anyagot is tartalmaznak – többször változtatják elhajlásuk irányát.

Azt hiszem, hogy csak így magyarázható meg a görbe cseppkövek /heliktit/ aeroszol hatásra történő növekedése és ferdesége.

Elnézést kérek ezért a kitérésért és most nézzük meg, hogy mi mindent csináltunk még Esztramoson. Ott létünk alkalmával a bányának is nyújtottunk segítséget. Ugyanis akkor került volna sor a több száz méter hosszú, kb. két centiméter vastag földkábel kiépítésére, amely a bányában használatos elektromos berendezések balesetmentes használatát biztosítja. Szilvássy Andor kutatótársunk szakszerű irányításával a bánya műhelyében elkészült a megfelelő méretű /1,50 x 0,80 m/ 8 mm vastagságú földlemez, amelyre több helyen ráhegesztették a vastag, több erű földkábelt, amelynek hossza így csak kb. 40 méter volt. Elég nehéz körülmények közepette vittük, illetve eresztettük a barlangba a súlyos vaslemezt. Levitele nagy körültekintést és gondosságot igényelt, mert az aránylag szűk helyen a nehéz vaslemez emelgetése, illetve leeresztése nem volt könnyű feladat. Egy meg nem felelő mozdulat, vagy emelése a nehéz vaslemeznek súlyos szerencsétlenséget okozhatott volna. A jó földelés biztosítása érdekében a vaslemezt az egyik kis tavacskába 4 méter mélyre eresztettük le. Így a bányát több száz méter földkábel kiépítésétől mentesítettük, ami tetemes költségmegtakarítást jelentett a bányának.

- 31 -

Másik munkahelyünkön a Bükk-hegységben lévő Ilona-kút mellett lévő Hársas-barlangban számottevő eredményt nem sikerült robbantási nehézségek miatt elérni. Hogy az időt jól kihasználjuk, áttelepültünk Tebepusztára, ahol a Csúnya-völgy és Balla-völgy találkozásánál lévő víznyelő bontását igen nehéz körülmények között folytattuk. Hatalmas, több mázsás kő zárja le a továbbjutás lehetőségét, amelyet csak úgynevezett morzsoló robbantással lehet eltávolítani. Ottlétünk alkalmával nagyon jól lehetett érezni a kövek között alulról feltörő huzatot.

A Budapesten lévő Ferenchegy-barlangban idén csupán kisebb eredményeket értünk el. Általában a távoli munkahelyek könnyebb megközelítésén, az egyes járatoknak a lehetőségek határain belüli szélesítésén és a közlekedést akadályozó nagyobb kőtömbök eltávolításán fáradoztunk. Egyes oldaljáratokban kisebb feltárásokat végeztünk. Vidéki csoportok közül többször meglátogattak minket, illetve barlangunkat a székesfehérvári, valamint a dorogi barlangkutatók Benedek Endre főmérnök vezetésével. Újból felvettük a kapcsolatot a II. kerületi Tanács Építési Osztályával a Ferenchegy-barlang lezárásának tárgyában. Ugyanis ebben a barlangban is tapasztalható, hogy vandál kezek a falakról letörlik, levésik a legszebb képződményeket. Ugyancsak tárgyaltunk az építési osztály vezetőjével és helyettesével a Szemplőhegyi-barlang kiépítése és

idegenforgalmi látogatottságának későbbi időpontban történő fokozása tárgyában. E célból ideiglenesen kiépítettük a villanyvilágítást és így mutattuk be a barlangot a Tanács képviselőinek. A Társulat vezetősége részéről jelen volt Jamrik Károly, Kessler Hubert, Papp Ferenc, valamint a barlang jelenlegi gazdája, Palánkai János. Reméljük, hogy értekezésünk nem volt hiábavaló.

A Rókahegyi-barlangban Ambrus Gábor brigádja dolgozik igen nehéz körülmények közepette a barlang további feltárásán. Sikerült több métert előre jutniuk a függőleges akna aljából, bár munkájukat nagymértékben megnehezíti a barlangjáratot kitöltő nagymennyiségű „prézli”. Az eddigi eredmények kecsegtetőnek látszanak és 1966-ban talán sikerül bejutniuk a barlang további járataiba.

A Rókahegyi-barlangban 1965-ben egyszer került sor mentésre, amikor kutatócsoportunk tagjait a rendőrség URH kocsija szállította a helyszínre.

Kesselyák Péter kutatótársunk Kínában járt. Tanulmányútja során sikerült meglátogatnia a dél-kínai karsztvidék több nevezetes területét és barlangjait, ahonnan gazdag fényképanyaggal tért haza. Járt a Guilin-től ÉNY-ra 12 km-re fekvő, 1959-ben feltárt Nád-Furulya-barlangban is, amely – kínai nevén „Ludi-Yan” – ma egész Kína egyik legimpozánsabb cseppkőbarlangja. Képződményeinek gazdagsága és idegenforgalmi vonzóereje felülmúlja a Baradlát. Ez ideig feltárt hossza 3 km, az első 500 m-en már járdával és színes villanyvilágítással van kiépítve.

A Guilin-Jangshuo karsztterületen kívül meglátogatta a Kantontól Ny-ra 100 km-re fekvő „Hét Szikla” toronykarszt-csoportot és barlangjait, valamint megtekintett más területeken lévő barlangokat is. Tapasztalatairól színes diavetítés keretében nyújt majd tájékoztatást a Társulat tagságának, és a közeljövőben bővebb cikkben fog beszámolni élményeiről.

Kutatócsoportunk ez évben is elmondhatja, hogy 1965. évi munkája eredményes volt. Felszíni megfigyeléssel 1310, földalatti munkával 3860, összesen 5170 munkaórát dolgozott barlangkutató csoportunk.

Szilvássy Gyula

BESZÁMOLÓ A SZABÓ JÓZSEF GEOLÓGIAI TECHNIKUM BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1965. ÉVI MŰKÖDÉSÉRŐL

1. Taglétszám

Az iskolai barlangász szakkör taglétszáma 26 fő, ebből az MKBT-nál 14 fő van nyilvántartva és rendelkezik igazolvánnyal. Mivel az iskolai szakkör

taglétszáma, ill. a személyek évente változnak, ezért az 1966-os év elején a még nem társulati tagokat is beszervezzük.

2. Munkaterület

Kutatási területül az 1963-as évben választottuk a Kevély-csoportot.

- 32 -

A kutatási terület határai:

É-on: A Dera patak,

K-en: az Oszoly /290 m/ – Ezüsthely /248 m/ közötti,

D-en: Kőhegy /355m/ – Pilisborosjenő közötti,

Ny-on: Kerekhegy /316 m/ – Csobánka közötti vonal.

Koordináták szerint: $x_1=513$, $y_1=493$, $x_2=518$, $y_2=497,5$

A Kevély-csoport: ÉK-DNy csapásirányú, a magyarországi főcsapásirányra merőlegesen húzódó, főtömegében felső triász dachsteini mészkő és dolomit /oligocén hárshegyi homokkő és pleisztocén lösz/ vonulat.

3. Kutatási terület bejárt karsztobjektumai:

Zöld-barlang, Kápolna-barlang, Havasi gyopár-barlang /Nagykevény/, kevélynyergi rókalyukak, Mackó-barlang, Pilisborosjenői-löszforrás, Kerekhegyi-forrás, Lipár-forrás.

A megkutatót barlangokat később tárgyaljuk.

4. Feltáró munkák

1. Kevélynyergi Természetbarát-zsomboly

Az elmúlt évben újra feltárt vízszintes ágba való lejáratot a tavaszi hóolvadás annyira megrongálta, hogy az életveszélyessé vált. A pilisi bánya bányászai felkérésünkre társadalmi munkában vállalták a függőleges akna támfákkal való kiácsolását. Ezzel lehetővé tették a további zavartalan kutatómunkát és a tavaszi tábor megrendezését. Ezúton mondunk köszönetet a bányászok áldozatkész munkájáért Vasbányai János bányamesternek.

A tavaszi táborban /1965.IV.4 – IV.11./ munkahelyet létesítettünk a zsombolyban. A leszállást korszerű, magunk készítette hágcsóval és kétoldali beszélgetésre alkalmas távbeszélővel tettük biztonságossá. Április 4-én három helyen kezdtük meg a bontást:

a/ Kutyaszorító. Az agyagkitöltés felszínén talált mésztufa felső szinti barlangjártra engedett következtetni. Ez a mésztufa később teljesen kitöltötte a járatot. A kutatás megkezdésének egyéves évfordulóján áttörtük az utolsó akadályt és egy közel kétméteres kúszójáratból a Jubileumi-terembe értünk. Ezt a hasonló méretű Zászlós-terem követte. Nevét a benne talált 1,2 m magas és 0,2 m széles áttetsző cseppkőzászlóról kapta. Az új járatban intenzív csepegést észleltünk, melyet műanyagkádban felfogva a táborok vízellátásában felhasználtunk. A tábor alatt feltárt rész összes hossza a mérések alapján 31 m.

b/ H-járó. A kutatást itt azért indítottuk meg, hogy a zomboly alján felhalmozódott törmelékűpot megkerüljük. Itt kb. 8 métert haladtunk előre. Nehézséget okoz és az előrehaladást hátráltatja az állandó omlásveszély és a bőséges „szivárgó” csapadékvíz. A további kutatást tavasszal folytatjuk.

c/ Végponti akna. Az akna mélyítését Venkovits István kezdte meg a vízszintes járat végén. A meglévő egy méteres aknát még egy méterrel mélyítettük, s még mindig az aláhajló szálkő mellett, a kitöltő agyagban bontunk. A kitermelt agyag elhelyezése okoz itt gondot.

d/ Kézifúrások. A kitöltő agyagban 5 helyen aljzatkutató kézifúrást hajtottunk le 35 mm átmérőjű fúróval. A Végponti-aknában 2,9 m, a Nagycseppköves-teremben 6,1 m, a Jubileumi-teremben 3,1 és 2,9 m, a Zászlós-teremben 2,1 m mélységben értük el a mészkövet. Fúrás közben több helyen kisebb mésztufarétegeket harántoltunk.

2. Szabó József-barlang

1965. V. 1-én Kollár József csobánkai lakos vezetésével jártuk be először a barlangot. Elbeszélése alapján két éve nyílt meg a barlang homokkő bányászása közben. Az első bejárás alkalmával megállapítottuk, hogy már laikusok járhattak a barlangban /rongálás/. A továbbiakban rendszeres munkatűrák alkalmával megkezdtek a barlang feltárását.

- 33 -

3. Aranylyuk-barlang

1965. IX. 19-én munkahelyet létesítettünk az Aranylyuk-barlangban. Célunk a beomlott és eltömődött függőleges akna kibontása és a vízszintes járatba való bejutás volt. 1965. X. 24-én a veszélyes akna kibontásával a célt elértük. Tavasszal a kutatást folytatjuk.

4. Forrásvizsgálatok

Szathmári Tamás tagtársunk a tavaszi tábor óta rendszeres vizsgálatokat folytat a Kerekhegy forrásainál. Vizsgálatai kiterjednek a vízhozam, vízhőmérséklet és összetétel meghatározására. A továbbiakban a terület többi forrásaira is kiterjeszti vizsgálatait.

5. Mérési és térképezési munkák

1. Kevélynyergi Természetbarát-zsomboly

Teljes és komplex felmérését elvégeztük és a terepjelentést az MKBT Dokumentációs Szakbizottságához elküldtük. A barlangban folyamatosan csepegés- és hőmérsékletmérést végzünk.

2. Szabó József-barlang

A feltérképezést poligon mentén vezetett pontokkal, függőkompassz és fokív segítségével végeztük. A barlang több pontján hőmérsékletmérést végeztünk.

6. Külföldi tanulmányút és kapcsolatok

1965. VIII. 1. – 21. között a csoport négy tagja magashegyi és barlangtúrát szervezett Csehszlovákiába és Lengyelországba /Szathmári Tamás, Havas Péter, Szablyár Péter, Szigetváry Ferenc/. A túra érintett területei: Krakkói Jura, Zakopáne és környéke /Koscielska dolina/, Magas-Tátra, Bélai-cseppkőbarlang, Szlovák Paradicsom.

Az út folyamán kapcsolatot létesítettünk a rozsnyói barlangkutatókkal. Droppa Péternek, a demenovai barlangigazgatónak a barlang leírását helyes magyar nyelvre átírva megküldtük.

1965. VI. 19-én öt fővel átlátogattunk a Domica-barlangba, s ott kapcsolatot teremtettünk a hosszúszói fiatal barlangkutatókkal.

7. Nyári termelési gyakorlat

1965. VI. 10 – VII. 11-ig a csoport négy tagja az iskola és a MÁFI kiküldetésében az ÉKME jósvafői kutatóállomásán dolgozott. Hasznos tapasztalatokat gyűjtöttek, melyeket a csoport munkájában tudnak gyümölcsöztetni.

8. Felszerelés fejlesztése

A kevélynyergi Természetbarát-zsomboly és a Szabó József-barlang függőleges aknáit készítettek arra, hogy a biztonságos közlekedés és anyagszállítás zökkenőmentessé tételére újszerű megoldásokat vezessünk be. Így készült el a

tél folyamán a könnyű, alumínium fokos hágcsó, mipolán védőborítású acélsodronnyal /10 m-es szakasz súlya 1,5 kg./. Ugyanebben az időben elkészítettük a miniatúr, jelfogókkal felszerelt barlangi távbeszélő készüléket.

9. Kutatótáborokú

1. Tavaszi tábor a Kevélynyeregben 1965. IV. 4 – IV. 11. között 12 fővel.
2. Nyári tábor a Kevélynyergen 1965. VII. 16 – 26. között 7 fővel.
3. A két tábor között 6 alkalommal rendeztünk szombat-vasárnaponként és ünnepnapokon kétnapos tábort.

- 34 -

10. Kapcsolatok más csoportokkal

1965. XI. 3-án éjjel csoportunk 6 tagja a Kossuth-barlang bukógátjának építéséhez rohammunkával nagy mennyiségű betont szállított a barlangi tó másik oldalára. Ezzel segítséget nyújtottunk az ÉKME műszeres forrásvizsgálataihoz.

1965. XI. 28-án a TTK barlangkutatóival közös túrát hajtottunk végre a solymári Ördöglyukban.

11. Barlangi túrák

- 1965. I. 10. Solymári Ördöglyuk, 8 fő.
- X. 16-17. Részvétel az ÉKME jósvafői barlangnapján, 3 fő.
- XI. 3-4. Béke-, Vass Imre-, Kossuth-barlang, 6 fő.
- XI. 5. Szemlőhegyi-barlang, 4 fő.
- XI. 7. Legénybarlang, 4 fő.
- XI. 28. Solymári Ördöglyuk, 10 fő.
- XII. 19. Mátyáshegyi-barlang.
- XII. 26-31. Baradla, Vass Imre-, Béke-barlangok, 5 fő.

A Várbarlang-pincerendszerben a vezetést részben a csoport tagjai látják el Barátosi József vezetésével. Októbertől kezdve minden hónap első vasárnapján az érdeklődőket végigvezetik a kijelölt útvonalon. Az esetleges kisebb karbantartási munkákat és takarítást elvégzik.

12. Dokumentáció

1. Terepjelentést adtunk be az MKBT Dokumentációs Szakbizottságához a kevélynyergi Természetbarát-zsombolyról.
2. Jelentést készítettünk az 1965-ös nyári táborról.
3. Fényképekkel és térképvázlatokkal illusztrált csoport /szakköri/ naplót vezettünk.
4. Túráinkról, táborozásainkról készített felvételeinket diára átdolgoztuk, s a fiatal tagoknak bemutatva propagandát fejtünk ki.

Szablyár Péter és Józsa László

A SZÉKESFEHÉRVÁRI SÁGVÁRI ENDRE GÉP- ÉS HÍRADÁSIPARI TECHNIKUM ALBA REGIA BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1965. ÉVI JELENTÉSE

Csoportunk igen rossz körülmények között kezdte meg 1965. évi munkáját. A székesfehérvári Könnyűfémű Sportkörének vezetősége úgy határozott, hogy a tudományos alapon folyó kutatómunkát nem támogatja, kizárólag barlangi túrák minimális összegű támogatására hajlandó.

Ezek után csoportunk tagságának kollektív elhatározásaként megváltunk a Könnyűfémű Sportkörétől.

Jelenleg a legkülönbözőbb szervek /Fejér megyei Természetbarát Szövetség, Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság, Híradásipari Technikum Sportköre és KISZ szervezete stb./ támogatásával biztosítjuk működésünk anyagi alapjait. Ezek a támogatások a /sportkört kivéve/ rendszertelenek, megszerzésük sok egyéb helyen hasznosítható energiát igényel.

A nehézségek ellenére igyekeztünk terveinket végrehajtani. Röviden összefoglalva a következő eredményeket értük el:

I. Feltáró kutatás

Munkánkat ez évben is a Bakony-hegységben, a Tési-fennsíkon végeztük.

a/ Április 17-én a fennsík általunk 14-es számmal jelölt időszakosan aktív nyelőjében szűk nyílású zsomboly bejárata vált szabaddá. A nyári kutatótábor idején folytattuk a munkát a lépcsős szerkezetű zsombolyban, amelynek végpontját jelenleg egy terem alján összegyűlő állóvíz jelenti.

b/ A nyári tábor idején a 19. sz. inaktív, erősen akkumulálódott nyelőben dolgozó brigád egy 14 m mélységű zsombolyba jutott. Balesetveszélye miatt az idei évben már nem tudtunk tovább dolgozni.

Az év folyamán 36 napot, 2536 óra összmunkaidővel fordítottunk feltáró kutatásra.

II. Műszaki fejlesztés

a/ Elsősorban kutatási eszközeinket fejlesztettük. Számos speciális feltáró eszközt, két csörlőberendezést és biztonsági felszereléseket készítettünk.

b/ Az általunk megfigyelés alatt tartott öt forrást mérő-berendezésekkel láttuk el, ill. ezek folyamatos karbantartását végeztük.

c/ Egy tervbe vett barlangi film forgatásának műszaki, elsősorban világítástechnikai feltételeit teremtettük meg.

d/ Barlangi mérésekhez használt topográfiai eszközeink nagy része szintén saját készítésű.

e/ Anyagi fedezetünkből elsősorban táborozási cikkeket, /hátizsákot, gázfőző, perlonkötél stb./ vásároltunk.

III. Megfigyelés, adatgyűjtés

a/ Az év jelentős részében – külső munkatársak bevonásával – megfigyelés alatt tartottuk a fennsíkhöz tartozó forrásokat. Szintén mértük a kapcsolatos meteorológiai adatokat.

b/ Két éve kezdtük el a fennsík kataszterének elkészítését, amely munkát az idén is folytattuk. Jelenleg 83 objektum /barlangok, nyelők, fennsík/ adatai vannak feldolgozva.

IV. Egyéb

Mivel csoportunk teljes egészét fiatalok képezik, nagy gondot fordítunk az oktatási munkára. Részletesen kidolgozott tematikájú alap- és középfokú tanfolyamunk működik.

Tagjaink igen sok barlangi és felszíni túrán vettek részt az év folyamán, amit az is bizonyít, hogy a 36 túranap alkalmával 260 fő 4020 km-t gyalogolt a munkahelyek megközelítése érdekében, valamint a terepbejárások, és a forrásmérések alkalmával.

Zentai Ferenc

JELENTÉS A VASÚTÉPÍTŐ TÖREKVÉS II. KUTATÓ CSOPORT 1965. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

A jelentés az egyesületen belül folyó átszervezés miatt csak az 1965. január 3-tól 1965. október 31-ig terjedő időszakról számol be.

Kutatócsoportunk 1965. évben 12 fővel kezdte meg munkáját. Januárban, februárban és márciusban elsősorban a Budai- és Pilis-hegység barlangjait jártuk be. E túráink során újoncaink megismerkedtek a Rókahegyi-, a Legény- és Leány-, a Solymári Ördöglyuk- és a Mátyáshegyi-barlangokkal.

Március végén, április elején kezdtük meg a terepbejárásokat a Gerecse Tatabánya felőli oldalán. Terepbejárásaink során sikerült több kisebb víznyelőt találnunk. Ezek közül legbiztatóbb a Turul emlékmű közelében van. Ez a víznyelő jelenleg mesterségesen, az Erdőgazdaság által be van temetve. Kibontását 1966-ra tervezzük.

A terepbejárással egy időben folytattuk kutatómunkánkat a Lengyel-, a Denevér- és a Vöröshegyi-barlangokban.

Négy fővel résztvettünk a június 19-20 között Veszprémben megrendezett Barlang-napon.

Kerékpártúrát szerveztünk a Dunántúlra. A túrán, mely egy hétig tartott, öten vettünk részt. Főbb állomásaink: Badacsony, Tihany, Székesfehérvár, Abaliget. /Természetes meglátogattuk az Abaligeti-barlangot is./

Kutatótáborunkat ez évben is Tatabánya-alsón tartottuk meg augusztus 8-tól 22-ig. Táborunk a vasútállomást közelében lévő MÁV munkásszállás udvarán volt felállítva. Egyszeri meleg ételt is kaptunk - térítés ellenében.

A táborban részt vettek: Csontos Erzsébet, Sárándi Irén, Osváth Erzsébet, Prátpál Árpád, Turi Péter, Tóth Géza, Kajtár József, Sudár József, Lendvay Ákos.

Fő munkahelyünk: Lengyel- és Denevér-barlang volt.

A Lengyel-barlangban folytattuk a felmérést a Nehézterepig /50 m mélységig/. Megállapítottuk a barlang jelenlegi legmélyebb pontjának mélységét a bejárattól. Felújítottuk a bejárati akna ácsolatát, s több helyen „tágítottuk” a kuszodákat. 50-52 m mélységből csontleletet hoztunk fel.

A Denevér-barlangi munkálatok során 8-10 m³ földet bontottunk ki. A nagy tömegben előforduló csontmaradványokat Pestre szállítás után átadtuk az MKBT illetékes szakbizottságának. Ugyancsak átadtuk a Lengyel-barlang leleteit is. A barlang kibontott részeit felmértük és csatoltuk az 1964-ben készített térképhez.

Szeptember és október hónapban a tábor eredményeit dolgoztuk fel. Bejártuk a Strázsahegyi-barlangot, valamint az Öregkői I. és II. számú zsombolyt.

A csoport életének gerincét a hetenkénti klub-délutánok adták. Ezekben a napokon beszéltük meg a túrákat és az ezekkel kapcsolatos problémákat. Több alkalommal filmvetítést rendeztünk.

Megkezdjük a Gerecse barlang-kataszterét részletesen feldolgozni. Ugyancsak megkezdjük a Gerecse barlangjaihoz kapcsolódó irodalom összegyűjtését is.

Összesen 57 túranapon 41 túrát bonyolítottunk le 368 taggal és 74 vendéggel. A csoport összesen 26 főt mozgatott meg. Ezekből természetes volt lemaradás. Július elején a csoportból kiváló 8 ember megalakította a IV. sz. kut. csoportot. Ezzel magyarázható az aránylag alacsony részvételi létszám. /Túránként 8,9 fő/

A túrák, ill. a táborozás során a csoport tagjai közül említésre méltó sérülést senki sem szenvedett.

Lendvay Ákos

JELENTÉS A VÁROSTERV BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1965. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

1. A tavaszi 9 fős expedíciókat 1965. április 17-18-19-én bonyolítottuk le. Úticél: Észak-borsodi-karszt, Szögliget, Ménes-zug, a Macskalyuk-víznyelő feltérképezése.

2. Nyári 12 fős expedíciónk a Ménes-zug Kútfej forrásnál táborozott 1965. augusztus 8-23-ig. A Macskalyuk-víznyelőt megbontottuk; 5 m-t haladtunk lefelé, miközben egy melléknyelőt találtunk. Ide Magács Károly tagtársunk traverzált föl először.

A Kútfej-forrás egyik időszakos ágát szakszerűen foglaltuk, Guts József mérnök lelkes irányítása mellett, aki a melléknk letáborozott, Hergár Viktor vezette MÉLYÉPTERV természetjáró szakosztály tagja volt.

Csók Rémó

JELENTÉS A VM. ÉLELMISZERKERSKEDELMI TANULÓISKOLA BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1965. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

Csoportunk hagyományos munkaterületén, az általunk feltárt imolai Ördöglyuk víznyelőbarlangban a tavasz folyamán, februárban és május elején ácsolat-karbantartó munkákat és megfigyeléseket végeztünk. Megállapítottuk, hogy az ácsolatok az elmúlt évek során már annyira megrongálódtak, hogy azokat a nyári tábor alkalmával ki kell cserélnünk. Megfigyeltük, hogy a barlang végpontján, a lefelé haladó járatot kitöltő víz szintje számottevően nem változott, annak ellenére, hogy május elején a vízhozam a februárinak többszöröse volt.

Nyári kutatótáborunk július 17-től augusztus 15-ig a terveknek megfelelően az ácsolatok kicserélésén illetve megerősítésén dolgozott és megkezdte az Omladékos-teremben felhalmozott hordalék kiemelését. Feltártunk egy rövid oldaljáratot is, amelynek vége járhatatlanná szűkül.

Az őszi folyamán két ízben végeztünk állagfenntartó munkákat a barlangban.

Év közben több ízben segítettünk a Mátyáshegyi-barlangban folyó felmérési munkákban.

Boda László